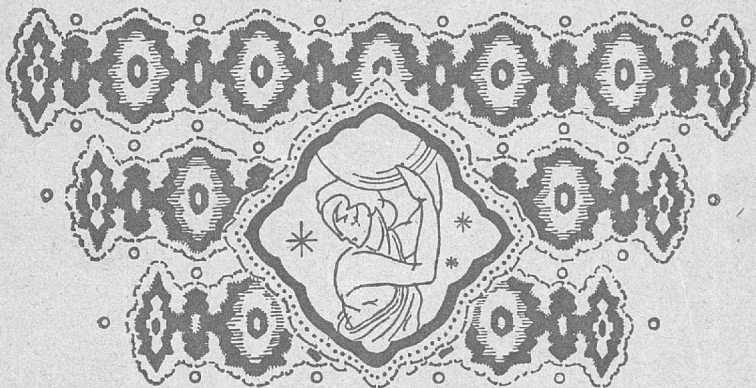
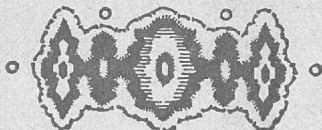

ŽENSKI

19 SVET 30

ILETNIK VIII.

JULIJ

*

ŠTEV. 7.

Nikar ne izgubi
glave

kadar se
bliža velike
žehte dan,
zakaj

SCHICHTOV
RADION

pere sam!

OBRAZI IN DUŠE.

Marja Curie - Sklodowska.

Žena, katero pozna ves znanstveni svet. Njena iznajdba¹ je povzročila v znanosti velik prevrat. Ime Sklodowske in povest njenega življenja, posvečenega znanosti, združujeta narode v vzajemnem čustvu spoštovanja do največje žene sedanjosti. Države ustanavljajo zavode za izkoriščanje njene iznajdbe, prevažne za splošno človeško korist. Ustanavljajo jih pod pokroviteljstvom učenjakinje same, in že cela vrsta znanstvenikov dela po njenih navodilih. Gospa Curie-Sklodowska je ena največjih žen, kar jih poznamo v zgodovini in v sedanjosti. Znana nemška feministka dr. Elga Kern opisuje gospo Curie kot poosebljeni ideal človeka-žene. Žena, mati, delovna tovarišica in samostojna osebnost se združujejo v njej s tako lahkoto, kakor da bi bilo to samo po sebi umevno na tem svetu, kakor da bi nihče še nikoli ne dvomil o možnosti te sinteze ali o nje utopiji.

„Izredna je lahkota in preprostost, kako je začela poljska dijakinja Marja Sklodowska svojo delovno pot, kako je imela ves čas pred seboj jasen cilj in kako je postala življenska in delovna tovarišica Francozu, dijaku-kolegu Petru Curie-ju, ne da bi bila opustila lastni študij. Življenska pot te žene ima izredno veličino in smotrenost, tudi če odštejemo njene visoke znanstvene zasluge. Vsekako je naletela v življenju na spore, nesoglasja in neprijetnosti, toda iz tradicije svoje zaslužnjene, razbite in vendar plemenite domovine je dobivala toliko moči, da je prenašala tudi najtežje napade in bolesi pri misli na svoj višji cilj; pri tem ji je pomagala njena vesela, živahna poljska duša. Bila je dobro pripravljena za dvojni življenski boj, katerega je s pomočjo svoje močne

¹ Glej Ženski Svet, letnik II., str. 25.

osebnosti združila v popolno enoto. Ljube, od narave prejete dolžnosti žene in matere ter poklicne dolžnosti, katere si je izvolila sama, je strnila z grandiozno priprostostjo v dovršeno harmonijo. Še bolj zanimivo pa je individualno - psihološko življenje te znamenite žene v zvezi s psihologijo njenega naroda.

Skupnost s Petrom Curie-jem je bila ne navadno lepa in plodonosna. Dva človeka, katera je vodila skupna usoda in poklic, sta se izpolnjevala v skupnem stremljenju in željah. Bila sta drug drugemu vodnik. Ni bil vedno Peter Curie vodnik; posebno v prvih početkih, ko je Sklodowska našla radioaktiviteto torija, ko je brez oddiha kar naprej iskala in ugotovila izžarevanje nekaterih mineralij, je bila ona „spiritus rectans“. Premalo je znano, da je gospa Curie-Sklodowska odkrila radij, in da ji je njen mož šele po odkritju pomagal. To sicer ne zmanjša njegovih velikih zaslug, kajti pot od prvih početkov pa do prave dobave čistega radija je bila dolga; zahtevala je velike požrtvovalnosti. Pomislimo le, kako sta ta dva mlada, maloznana človeka delala z malimi sredstvi a velikim potrpljenjem in požrtvovalnostjo, z žilavo pridnostjo in nepremagljivim navdušenjem v svojem skromnem laboratoriju. Lahko si predstavljamo, kako sta ta dva tovariša v temnih prostorih neutrudljivo in vedno z novimi poizkusi zasledovala nikdar

pojemaajoče svetlikanje svojih preparatov in kako sta se počasi približevala uresničenju sanj svojega raziskovanja. Koliko poguma in navdušenja sta žrtvovala! Borba za uspeh in težkoče prvih let so jima vzele vse preveč dragega časa in moči. Sedaj, v času zmagujoče tehnike, kaj radi pozabimo, koliko energije in časa zahteva najmanjši uspeh v znanstvenem raziskovanju od onega, ki se mu posveti. Radij je postal neprecenljiva lastnina človeštva. Peter Curie počiva že davno v zemlji; prehitro se je moral ločiti od svojega dela, od svoje delovne in življenske tovarišice, od svojih otrok. Njegova žena pa stoji sedaj na njegovem in svojem visokem mestu ter neprestano dela za človeštvo. Čeprav je dobila svojega življenskega druga v Franciji, je vendar z vso silo svoje duše na Poljskem, pripada še vedno svojemu narodu, spada k onim, ki so poklicani, da grade mostove od naroda do naroda in ki že desetletja vneprej nakažejo pot nujnim nalogam bodočnosti.

Da dokažejo Američani svoje veliko spoštovanje do gospe Sklodowske, je zbral komite z gospo Moloney na čelu potrebno vsoto za nakup enega grama radija za „Institut radiothérapie a Warszawa“, ki je ustanovljen njej na čast v njenem rojstnem mestu. Zgradba tega zavoda je velika poklonitev vsega poljskega naroda in Američani so ponosni, da so pri tem lahko sodelovali. Stavbo, ki je bila pred kratkim dozidana, si je ogledala delegatka omenjenega ameriškega „Madame Curie Committee-ja“, gospa Kellog. O načrtu stavbe se je izrazila zelo pohvalno. Komite, čigar člani so delegatke vseh ženskih društev ne glede na politično prepričanje, zbira fond za notranjo opremo laboratorija. Na čelu komiteja je gospa dr. Dluska, sestra gospe Curie-jeve. Iznajdba žene je prešla v roke žen, ki jo bodo vedle do nadaljnih uspehov. Ta čin je popolnoma v duhu našega stoletja, ki je pod vplivom moderne žene, zaščitnice dela za blaginjo človeštva.

Na povabilo Ujedinjenih držav je gospa Sklodowska posetila letos Ameriko. Njen prihod je bil praznik, dan, ko so se Američani poklonili veliki znanstvenici in ji izrazili hvaležnost za važna znanstvena raziskavanja ter pokazali spoštovanje onim, ki so posvetili svoje življenje blaginji človeštva. Vse svečanosti, vsi sprejemi, katere so ji prirejali, članki v časopisih, ankete itd., vse je poudarjalo njene izredne zasluge na polju znanosti. Več ameriških univerz ji je podelilo častni doktorski naziv in naučne ustanove so jo sprejele povsod kakor najznamenitejšo osebnost moderne znanosti. Po šolah so ji posvetili eno uro predavanja.

V pogovoru s predsednikom Hooverjem je bila učenjakinja kakor vedno skromna in preprosta. Predsednik je v svojem nagovoru poudarjal, da izraža čustva vsega ameriškega naroda, ako izreče gospe zahvalo za njen obisk, ako jo iskreno pozdravi in ji izreče hvaležnost za njeno koristno delo v prid vsemu človeštvu. Odkritje radija je neprecenljiv uspeh znanstvenih raziskovanj, to je v resnici velika in plodonosna ekspedicija v nepoznanstvo, ki je prinesla svetu resnično novost, znanstveno revolucijo v svojstvu materij. Gospa Sklodowska pa je odgovorila, da je ta dragoceni gram radija, ki je uresničil eno največjih njenih želj, mogočen in jasen simbol prijateljstva, ki združuje dve tako oddaljeni deželi — Ujedinjene države in Poljsko. „Moje delo je osnova mojega življenja in vi ste me nepopisno osrečili, ko ste mi ponudili tako velikodušno podporo. Srečna sem, ker vem, da bo moje delo služilo olajšanju človeškega trpljenja,“ je odgovorila velika znanstvenica. Ko je prejela dragoceno ameriško darilo, katero bo omogočilo čim hitrejšo otvoritev zavoda v Warszawi, se je zahvalila predsedniku in ameriškim prijateljem z zagotovitvijo, da bo njen pariški laboratorij v stalnih stikih z zavodom v Warszawi, ameriško darilo pa ji bo simbol prijateljstva, ki bo združeval Ameriko s Francijo in Poljsko.²

F. Mohorčičeva.

² Po „La femme polonaise.“

Gospa Marina.

(Nadaljevanje.)

Klop je bil gotov prvi in je odkorakal s „teto“ v salon. Naenkrat, prav ko je postavljalna na čajno mizico še dve skodeli, je prišla Vandi odrešilna misel.

„Klop, veš kaj, papančku bova povedala, da si pri nas in ga prosila, naj pride še papanček. Hočeš, Klop, da bo prišel papanček? Fino, kaj, če bo prišel? Ajd, pojdi, da ga pokličeva.“

Klop sicer ni prav vedel, kako bo to, da bosta poklicala papančka, vendar je capljaj poslušno s teto Vando k pisalni mizi in debelo gledal, ko je privzdignila k ustom in ušesu neko čudno trobento in vanjo govorila:

„Prosim, povejte gospodu inženirju Pavloviču...“ itd.

„Zanimivo,“ si je mislil Klop in pravkar hotel seči po tajinstveni trobenti, po kateri se lahko pokliče papanek, pa je vstopila mama.

Vanda ji je šla nasproti. „Veste, kaj sva naredila s Klopom? Papančka sva poklicala. Ali ni bila to imenitna misel? Sicer ni bil sam pri telefonu, pa sem naročila slugi ali kdor je že bil. Vsak čas bo tu, vsak čas.“ In zdelo se je, kakor da se je gospa Vanda prav na lahko odahnila.

Med tem je bil zlezel s pisalne mize tudi Klop in si dal postreči s toplim mlekom in piškoti. Tudi mamicí je postalo toplo in udobno. Samo gospa Vanda je bila nekam razmišljena. Ko je nalivala čaj, ji je stekel preko roka, in namestu bele kocke je vrgla v skodelico bonbon. Ko je zazvonila ura šest udarcev, se je nervozno zdrznila. Govorila je hlastno, hipoma umolknila in se zazrla v vrata.

Ko si je Klop privezal s toplo južino zmrzlo dušo, ga je z neodoljivo silo začela zanimati trobenta na pisalni mizi. S polglasnimi vprašanji je začel, polagoma se je primikal mamicí vse bliže, izpraševal je vedno bolj glasno in končno ji je zlezel skoro v naročje. Tedaj je Marina ostala in smehljaje rekla: „Morate mi dovoliti, Vanda, da temu živemu vprašanju nekoliko pojasnim telefon. Saj nama ne da mira.“

„Seveda, razloživa mu, kako se po trobenti govori s papančkom,“ je pritrdila Vanda in vsa mala družba je krenila k aparatu. V tem je zunaj zopet pozvonilo. „Pardon,“ je tedaj rekla Vanda. „Lino sem poslala za trenotek po opravkih in kuharica ima dopust,“ ter odšla odpirat.

Marina pa je posadila Klopa predse, pozvonila in položila slušalko tako, da sta lahko poslušala obadva h krati, in da je poleg sinčkove glave še sama lahko govorila. „Halo, halo,“ je zaklicala. „Zakaj praviš, halo, meni?“ je izpraševal Klop in bil ves rdeč. „Halo, halo,“ je takoj

nato kričal še on. A v aparatu je ostalo vse tiho. Marina je vnovič pozvonila. Vnovič je nekaj zašumelo in zdaj je slišal Klop razločno od onkraj, od znotraj, od Bog si ga vedi odkod tajinstven glas: „Halo?“

„„Odmev,“ je konstatiral Klopčič hladnokrvno, „odmev je, mami, je-li?““

„No, le poslušaj, je odgovorila mami in res, zdaj je govoril nepoznani ženski glas prav razločno: „Broj sedemsto in petdeset — nihče se ne javi.“

Še ko je gledal Klop z velikimi očmi in poslušal z razpetimi ušesi in z usti, okroglo odprtimi, je odjeknil na koridoru globok moški glas. Vmes se je smejal srebrni glasek gospe Vande —

„Tata, tata,“ je kričal Klopčič presenečen, ko je zaslišal očetov glas iz sosedne sobe namestu iz trobente in radostno smuknil na tla. „Tata, mokri smo bili in nov plašček imam in kapuco in snežke in s teboj sem govoril s trobento, ampak ti nisi bil, ampak ena gospodična in zdaj si prišel, in kako si vedel —“ Šele poljub na ustnice je dečku zaprl žlobudrava usta.

„To vam je ljubeznjiv gospod,“ je namestu njega zdaj klepetala hišna gospodinja in utikala tri temne rože v visoko vazo, „za pozornost, da sem ga obvestila, kdo ga pri meni čaka, mi je prinesel rože. Zavidam vas, Marina“ in njen pogled je hušknil preko Marininih do Androvih oči, „resnično, jaz vas zavidam.“

Ko so vsi zopet sedeli in je imel Klop svež piškot in je trojica odraslih počasi srebala svoj čaj, je zunaj neprestano lilo. „Pošljimo po avto,“ je končno predlagal Andro, „saj ni misliti, da bi mogli ob tem vremenu z otrokom peš domov.“

„In tudi pozno je že,“ je pritrdila Marina. „Mali mora v posteljo.“ Gospa Vanda ni ugovarjala.

In poslali so po voz.

Čeprav je bilo že dolgo, odkar mu je dala mamica poljubček za lahko noč, ko mu je skrbno zatikala odejico, Klop vendar še ni spal. Kapuca in avto, telefon in mrtvi kapucinčki, snežke in luže in sanke in špage so plesali divji ples v njegovi razgreti domišljiji, vmes so zasijale rdeče rože in je tiho odmeval tatekov glas. Tako dolgo so plesali in se lovili, da so končno vendarle utonili v dremavici in v nastajajoči sen je samo še tu pa tam posedel zamolkel očetov glas, vmes prav rahlo mehka mamina beseda.

Poleg v jedilnici je šepetaje pravila Marina o današnjih dogodivščinah ter povešala oči na mehko pletenje, ki so ga sukali njeni urni prsti. Nekaj za Sesterco. „Kaj misliš,“ je pripovedovala, „saj je že tako krepka. Kar iz rok nam sili na tla.“

Andro je bil zamišljen in je kadir cigareto za cigareto. Končno je vstal in stopil na verando.

Dolgo je stal v hladu in zrl v noč in dež.

Ko se je vrnil, se je rahlo sklonil nad glavo svoje žene: „Lahko noč, Marina.“

VIII.

„Ne, ne, ne in ne,“ je rekla Vanda, zmajevala s kodrasto glavico in se navzlic odločnim besedam smehljala. „Ne, Andro, vi tega ne razumete. Moj mož, — saj veste — je strašno ljubosumen. O, ne da bi me skrival kakor Turek. Nasprotno, dobro se mu zdi, če mi dvorijo, rad vidi, da sem središče odlične moške družbe. Samo, če bi izvedel, da prihaja en sam izmed prijateljev tako često k meni, da ga tako pogostokrat sprejemam, če bi zaslutil, kako — kako rada ga sprejemam — vidite Andro, vem, da mu ne bi bilo prav —“

„Marina vendar ne bo pravila o mojih posetih gospodu ravnateljju, posebno, če jo opozorim na njegovo tozadevno razpoloženje,“ je ugovarjal Andro.

„In Marina sama? Ali veste tako gotovo, da bi bila ona zadovoljna?“

„Povsem zadovoljna,“ se je smejal inženir, „Marina je vesela, če se zabavam. Saj ve, da ni nič krivega pri tem —“

„Res je. Saj ni nič krivega pri tem. Pridete k meni, sedete v tale mehki naslanjač, srkate čaj ali črno kavo. Popušite par cigaret —“

„In vam govorim o tem in onem. Tako hvaležen sem vam za te lepe ure. Tudi Marina vam bo samo hvaležna. Saj ona vé, — pri nas doma je zdaj precej nemirno. Deca silno zaposluje mojo ženo. In tu pri vas se tako lepo in v miru govori. Vi znate tako ljubeznivo razpletati pogovor, tako prijetno poslušati —“

„In mnogokrat molčiva. Takrat gre angel preko sobe.“

„In angel ima vaš obraz —“

„Vidite, kako laskate —“

„Ker tako lahkomiselnost izzivate poklone —“

„In mislite, da bi bilo res vse to gospej Marini prav? —“

„Še danes ji povem, da sem vam rekel angel —“

„Vi ste otročji, Andro, in rečem vam, da žen prav nič ne poznate —“

„Pač, dve poznam. Vas in Marino —“

„Ne poznate —“

„Ne, resno, gospa Vanda. Nočem več tega skrivanja. Marini bom povedal, da hodim k vam, da sem bil pri vas tudi danes, da sva prekramljala prijetno urico, in da sva sklenila, da mora Marina na inženirski ples. Da mora, ker morava zaradi odsotnosti soproga vzeti gospo Vando pod naša krila.“

„Tako se veselim na ples. Še nikdar, Andro, se nisem tako veselila. Še nikdar —“ je rekla zamišljeno. „Ampak —“ in vzdignila je glavo, „ampak Marini ne boste povedali, da ste bili pri meni. Zadevo bom uredila sama. Jutri dopoldan stopim k Marini in jo poprosim —“

„Prav. Povedal pa ji bom vseeno, kam hodim v posete. In zdaj, gospa Vanda, vam poljubljam roko.“

Vstal je.

Tudi ona je vstala. „Ne boste povedali, prijatelj,“ je dejala in mu pogledala v oči. „Ne boste povedali, Andro —“

„Seveda bom,“ se je smejal in se poslovil.

Prihodnji dan, ko je stisnila prijateljici roko v pozdrav, je gospa Vanda takoj ugotovila, da res ni povedal. In rahel smehljaj ji je zbežal preko lica.

„Malce nerodno mi bo, Vanda,“ je rekla Marina, ko sta se pomenili zaradi plesa. „Obleke nimam pripravljene. Saj veste, lani nisem nikamor hodila in tudi letos sem nameravala ostajati doma. Vsaj pri večjih prireditvah —“

„Saj boste kako ukrenili, Marina —“

„Šiviljo bom vprašala. Samo dva dni imamo časa —“

„In stare obleke? Gotovo se da katera naglo malo izpremeniti?“

„Ah, letos so obleke daljše, drugačne v formi —“

„Saj za Sarajevo ni tako natančno. Pokažite vendar vaše stare zaklade. Posvetujva se, kaj bi se dalo modernizirati —“ je silila Vanda. A Marina prav zdaj — le ni utegnila. Ruža je danes prala in tako se je morala sama pečati poleg otrok še z obedom.

„Torej boste prišli, Marina —“

„Rada bi vam bila na uslugo. Samo, če bo šivilja — takoj po obedu jo povprašam in popoldan vam bo Andro že lahko poročal.“

„Pozitivno. Je-li, Marina pozitivno. Tako strašno rada bi šla na ta ples.“

„Upam, da bo pozitivno, ljuba Vanda“ je smehljaje tolažila Marina, ko sta že stopali proti vratom. „Vse bom storila, da bo hotela tudi gospodična Eliza —“

Nu, gospodična Eliza je hotela in še tisti popoldan se je drobno židovsko dekle, ki je imelo, če je bilo baš razpoloženo, pravi pariški šik v tenkih prstih, uselilo v Nemanjino ulico. Na srečo je bil na razpolago še velik kos tiste mehke, kineške svile, ki jo je v taki obilici kupila čudaška teta izpod Golice za poroko. „Malo dolgočasno bo,“ je menila gospodična Eliza, in premetavala lepo tkanino s spretnimi rokami, „spremenili bomo ton s progami srebrne vezanine. S poševnimi progami, da. Tukaj na desni napravimo podaljšek. Dolg konec spustimo

nizko doli, prav nizko, da bo skoro kakor vlečka.“ In njeni urni prsti so urejevali na živem manekênu prelesten vrvež mehkih gub, zaznamovali srebrni vezenini pot, oblikovali izrez ob lepem vratu, drapirali hrbtno linijo. Marina je smehljaje zrla v visoko ogledalo svoje omare za perilo in zdelo se ji je, da bo dobro. Poleg je stal Klop in občudoval šiviljo, ki je znala držati v vedno govorečih ustih toliko šivank. „Najmanj sto,“ je ugotovil, kajti včeraj se je naučil šteti do deset — „da, najmanj sto naenkrat.“ Saj jih je v enomer utikala in pretikala, a bucik ni hotelo biti kraja. Pa ne, da bi ji v ustih rasle — Kaj še, saj je vendar videl, kako jih je vzela polno pest iz škatle in jih vtaknila med zobe. Vidiš, zdaj zopet. Zanimivo, zares zanimivo, kaj vse zna taka-le šivilja. Poleg, na tleh, na mehki preprogici je sedela tudi Sesterca in vtikala debeli palček v rožna ustka. Očividno je tudi nanjo vplivala šiviljina umetnost.

„Tako bo dobro,“ je dejala Eliza, „kar slecimo, milostiva. Zdaj že vse vem in si urežem in pripnem. Prosim, prinesite mi ta čas še svilo in srebrno prejico in to in to in to.“ Marinin drobni svinčnik je hitel po lističih beležnice. Klopčiču pa, ki se mu šivilja Eliza brez bucik v ustih ni zdela nič več zanimiva, se je nekaj zdelo. „Mamica,“ — je prosjačil tiho in se prijel njenega spodnjega krila, ko si je pravkar devala cestno obleko preko glave. „Ne, Klopčič, danes pa ne. Mamica mora brž v mesto in po tolikih trgovinah. To ni za našega Klopčka. Pa bo Klopček tačas lepo pazil na Sesterco in pomagal Ruži obešati robčke.“

Da, to je tudi zanimivo, je ugotovil Klop, obešati robčke, in paziti na Sesterco. Saj bi lahko utaknila v usta buciko namestu prstka. Saj Sesterca je še tako majhna in ne ve, da znajo take stvari samo šivilje. Drugi ne smejo, je vendar rekla mamica, ko je hotel prej-le poskusiti umetnost z iglami.

„Plesne čevljuje si moram tudi kupiti,“ je razmotrivala Marina, ko je hitela po že polmračnih ulicah. „Nogavice imam. Ampak čevljičke —“ in stopila je v znano trgovino. Ravno ko je ogledovala brokatak šolnček na svoji desni nogi in tehtala v levici atlazasto obuvalce, sta stopila v prodajalno gospod in dama. „O, glej, Marina, tudi vi,“ je zaklicala slednja, „kolikva sreča. Pomagali mi boste izbirati. Ves popoldan že tavam po dučanih. Ali mislite, da najdem en sam res eleganten par? Na srečo sem prej-le zagledala našega ljubega inženirja, in sem vzela to nedolžno žrtev s seboj, da mi pomaga. Kaj ne, gospod Andro —?“ in sedla je na nizki stolček poleg Marine. Andro pa je zardel in ni nič odgovoril.

Kmalu se je poleg gospe Vande nakopičila gora belih škatelj in čevljev za čevljičkom je oklenil njeno lepo nogo.

„Ta-le, kaj mislite, Marina, ta-le bi morda bil. Ah, kako je vse to dolgočasno. Ostudno, to vedno premišljevanje o svoji toaleti. No, kaj

mislite, Andro, ali mi ta-le pristoja? Pošljite mi jih na dom," se je obrnila do prodajalca, „da jih poskusim še k obleki," in dala je naslov. Vse glave so se priklonile. Saj ravnatelj Kopp in njegova elegantna žena sta bila dobro znana v finih sarajevskih trgovinah.

Tudi Marina se je odločila za svoj svileni parček. Dala si ga je zaviti in je plačala skromno svoto. Vzela je cenejši par, ki se ji je zdel poleg tega tudi lepši. „Ali so ti všeč, Andro?" je vprašala, ko je spravljala drobiž, ki so ga ji bili vrnili pri blagajni.

„Seveda, dušica," je odgovoril mehko in ji odvezel zavoj, „prav lepi so tvoji čeveljčki." "

Zunaj je bil prijeten zimski mraz, otroci in odrasli so hiteli z drsal-kami in sankami domov. „Jaz se moram vrniti," je rekla Marina. „Eliza gotovo že nestrpno čaka. Ali boš pošetal še malo z Vando, Andro? Tako krasen zrak je danes." A Andro je šel z Marino. Do pod klanca ju je še spremlila Vanda. Malo zlovoljna je bila. Končno bi šel Andro resnično lahko ž njo.

„Pa kaj boste sedaj doma, ko je šivilja v hiši —?"

„Resnično, Andro, pospremi še malo gospo Vando. Vidiš, jaz ste-čem tu po bližnjici. Adijo, Andro, — Vanda — ..."

A Vando je minila dobra volja. Prav za prav so bili pusti ljudje, ti Pavloviči. Zaostali. Starokopitni in, ah, tako strašno filistrski.

„Kako bomo to napravili," je rekla končno. „Avto vzame moj mož. Ali naj pridem s taksijem po vas, ali prideta vidva po-me?"

„Midva prideva. Seveda prideva midva. Ob devetih, ali vam je prav ob devetih?" "

„Ob pol desetih, recimo ob pol desetih," je odločila Vanda. „Saj vam je prav, je-li?"

„„Gotovo, gospa Vanda. Prav mi je —“"

(Dalje prih.)

KSAVER MEŠKO:

Rože pojo.

*Zalivaj, zalivaj, deklé, nas,
ki cvet si krasnejši ko mi!
Sestré zavidajo vse nas,
ki roka nas tvoja goji.*

*Bolj žarki iz neba ne osreče nas,
ko žarki iz tvojih oči,
če solze iz njih kdaj rose nas,
za smrt nas skeli in boli.*

*Zalivaj, zalivaj, deklé, nas
in srečno zraven si poj!
Utrgaš nas kdaj, pa pripne nas
na prsi izvoljenec tvoj.
Zato le zalivaj, deklé, nas,
veselo in srečno si poj!*

Stritarjeva pisma Lujizi Pesjakovi.

(Obj.: Avg. Pirjevec.)

13. b.

Jos. Stritar — Jos. Cimpermanu

z Dunaja 13. aprila 1872.

Kar se tiče igre, kakoro, kakor mi pravite piše gospá P. moram reči, da o tej stvari je že zdavnaj sklenena moja sodba, ki se zлага popolnoma z navedenimi besedami. Da o družih enacih igrah molčim — vsa čarobna lepota mislij, govora in ritma, katero je zlíl Goethe v svojega Tassa, nema dovolj moči, da bi naredila iz téga tako interesantnega dela pravo dramo. Ako predmet nij po svoji naravi že dramatičen — zastonj vsa, tudi najgenijalnejša moč! Škoda, da je plemenita Vaša prijateljica svoje lepe moči posvetila tako nehvaležnemu predmetu! Bolje bi bila svoj blagi namen dosegla čestita gospá po drugi poti, v drugi, recimo epični obliki. Pa vsekakor delo bode interesantno ...³⁾

14.

Blagorodna gospal!

Ne pričakujte, da Vam bodem izgovarjal in zagovarjal svoje tako nespodobno dolgo molčanje. Dejali ste mi, gospá, naj Vam pišem, kedar mi pripuščata čas in volja; in Vaša beseda mi nij kakor druge besede; Vašega privoljenja, katero, upam, nij prazna fraza, poslužil sem se, kakor vidite, do dobrega, ako morebiti malo preveč — tó pa mi odpustite.

Tú zopet sedim na verti; okolo mene vse zeleni in cvete in diši ter tiči pojó in žvergolé, da se človeku srce smeje od veselja, kakor mlado nebo, ki se razpenja jasno nad manol! Še mi je dano živeti, uživati, vselemu biti. Res, gospal! tako zdravega, krepkega in čilega nijsem se že dolgo čutil na duši in na telesu! Kaj nij to lépo, da se spominjam Vas, kader se mi dobro godi. El pustimo enkrat delo na stran, dejal sem si danes popoldně ter počnimo kaj prijetnejšega; in vzel sem papir, però in črnilo ter sédel ne verti pod košato drevo.

Končavši prvo stran, predno sem obrnel papir, kaj sem storil? Cigaretto sem zvíl in zasmodil! — Oprostite, gospal! tako nespodobno početje, ter ne vihajte noska nejevoljni, ako morebiti malo popir po — dimu diši! Greh je sicer kaliti in pačiti tako čisto, dišečo sapo, ki jo diham tu, — z dimom, ki je tako neprijeten ženskemu duhu! Pa kaj hočem? moje veselje nij popolnoma brez té gerde razvade, in ženske, zlasti blage ženske imajo, to vem, rade voljno poterpjenje z moškimi slabostmi.

In tako bi bila popolnoma moja sreča, ko bi me ne opominjalo moje umerjočnosti malo — nahoda! Tem bolje; zdaj se mi vsaj nij bati sloveče Polikratove sreče in nebeških bogóv zavistil! Tako si mora človek vse na dobro obračati znati — nij-li to prava filozofija? —

Kedaj pojedete, gospá! letos Vi na „na kmeté“? V mestu nij življenja, tó je samo životarenje! Ako pojedete na deželo, želim Vam samó tako prijetno življenje, kakoršno imam jaz sam, družega nič.

³⁾ Stritar piše tu brez dvoma o Lujzinem petdejanskem igrokazu „France Prešerin“, ki je v rokopisu še ohranjen v njeni zapuščini.

Tà pozabi človek mahom vse, kar mu je prej neprijetno bilo; iz misli mu je vsa nepoštenost, nesramnost, smešnost, iz spomina vsa pervaška lumparija! Zdi se mi kakor bi kraljevaje sedel visoko, visoko, pod mano pa, globoko pod mano gomazi ter lazi in se plazi po trebuhi, po blatu, po mlakah ter se smešno suče in zvira na desno, na levo, meni nerazumno, neskončno drobna, neskončno smešna zalega! Po blatu, po gnojnici ploskajo sè svojimi širokimi rokami — če so to roké! Mene ne doseže smerdeča nesnaga; sem gori, in to je glavna stvar, sem gori ne seže njih krikov zoperna disharmonijal — —

Zdi se mi, da sem malo visoko zašel; gospá! oprostite ter ne sodite me krivo; jaz nijsem, bog vé, ošaben človek; ali časi si človek ne more kaj, da bi se ne povzdignol malo nad tá drobiž. Po tém sem pa zopet ves majhen in ponižen!

Predno končam, kaj družega prijetnejšega! Prijetno je pač — ali vendar malo šitno, ker jaz sem bil od nekedaj strašno okoren, kader je bilo treba delati komplimente, zato sem pač še do zdaj — neoženjen! — — Gospá! bral sem in slišal s kakim navdušenjem je bilo sprejeto v gledišči Vaše zadnje delo!*) Veselilo me je, in čestitam Vam iz vsega serca. To je kratko, tudi ne preoriginalno, vem, vendar — čutenol!

Kako bi se Vam zahvalil za res krasni spominek, ki ste ga postavili, in sicer očilno postavili, tam, kjer bi se ga človek nikakor ne nadejal — mojemu prijatelju B. Miránu, tu sem v veliki zadregi — — pa se naj Vam zahvali sam, kaj se bom jaz trudil zanj! Saj tako nemam nič dobrega od njega, same neprijetnosti in sitnosti od vseh strani. Samó to mi ne gre v glavo, kako ste to dosegli, da se je Vaša lepa pesem sprejela v tako pervaško knjigo. Strašán respekt morajo imeti pred Vami, da so Vam dovolili, v lastni hiši, tako rekoč na lastne stroške slaviti možá, katerega sovražijo, kakor strupene gada. To je „faktum“ — to je humor! To Vam dela vso čast, gospal! Kaj ne more ženska, kader le hoče!*)

*) Gorenjski slavček. Lirična opereta v 2 dejanjih. Spisala Lujiza Pesjakova. Godba A. Foerster. Uprizoritev: 27. apr. 1872.

*) Borisu Miránu. (Lujiza Pesjakova).

Vsa pohlevna se uklanjam
Sili tvojega duhá,
Kot se tica nagne orlu,
Ki v višinah je domá;

Kot poniža cvet se revni,
Ako ga prevzame moč
Čarofasnega ozvezdja,
Ki prešinja temno noč.

A če tudi previsóko,
Nedosežno mi stojíš,
Hrepenljivo vendar vleče
Dušo tja, kjer ti živiš!

O kakó poslušam rada
Govorice tvoje glas,
O kakó se mi priljubil
Tvoje je besede kras!

Meni zdi se, kot da veje
Čisti zrak planin ljubó,
Kot, da gozdno sládko petje
Mehko boža mi uhó,

Kedar mílo in soglasno
Brat sè brati govoriš,
Domovino tébi drago,
Z vsako črko poslaviš;

In morjé vsega blaženstva

Se razširja pred menoj,

Ko prijateljsko pozdravlja

Plameneči duh me tvoj! —

(Iz let. M. sl., 1871, 338.)

Zdaj je pa vendar čas končati, ne? Pisati mi je še polem g. Cimpermanu, in še eno drugo pismo, in morebiti še eno — o bog! pa še eno — —. In jaz bi se tako rad sprehajal po verti. Morda pa pišem samo gu. C. drugi naj čakajo!

Gospal sprejmite serčno z a h v a l o, iskren pozdrav moj, ter hranite še dalje svojo prijaznost, in svojo poterpežljivost

Vašemu

V Hütteldorfu 13. maja 1872.

nehvaležnemu Str.

P. S. 1. Ako mi hočete kedaj storiti veselje, moja adresa je: I. S. Hütteldorf b. Wien.

P. S. 2. B. Mirana ste vendar malo previsoko postavili!

15.

Blagorodna gospal

Gotovo ste že pozabili mene in moja pisma. Nij čudo! Čakal sem tako dolgo, da bi Vam mogel kaj prijetnega pisati. Zastonj!

Slišal sem o žalostni domači nezgodi,¹⁾ ki Vas je zadela. Nespodobno se mi je zdelo, moliti in nadlegovati Vas s prazno tolažbo. Zdaj, upam, je že zopet vse dobro.

Kaj naj Vam pišem, gospá? hočem-li ponavljati Vam svoje stare, večne tožbe? Meni je ugasnola zadnja iskrice upanja, da se kedaj pri nas preoberne na bolje. Vse je puhlo, vse gnjilo stáro in — mládo. Zastonj je vse pisarenje in pridigovanje; jaz sem položil peró — ko bi ga ne bil nikedar prijel v roko! Vi ne veste, gospá, kako to ljudstvo dela z mano! a vse bi poterpel, in rad bi poterpel, ko bi le misliti smel, da morem kaj koristiti! Koliko sem potratil dražega časa, koliko denarja? Zakaj nijsem prej mislil nase, zdaj je že pozno, pozno! Glejte! tako sem že zopet v starem kolovozil — — Edino, kar me še malo veseli, je to, da mislijo, kakor sem slišal, napraviti lepo svečanost Preširnu na čast — in sicer brez pervaštva! Ko bi le ljudém to prav iz serca šlo, ko bi le vedeli, kaj je Preširen, ko bi le spoznavati začeli, da ga niso vredni ter ponižno i terkali na persi rekóč: Gospod; nijsem vreden

Kako se imate, gospa? Mnogo veselja Vam pač dela Vaš ljubljeni „slavček.“²⁾ ki se svojim petjem svetu serce ogreval — —

Moje žipljenje je enolično, brez žalosti, brez veselja — še delati se mi prav ne ljuži. — —

Čas je, da končam to kratko in vendar dolgočasno pisanje. Priporočam se Vaši prijaznosti

V Hütteldorfu 3. 8. 72.

St

16.

V Badnu 28. 8. 72.

Blagorodna gospá!

Zvedel sem po gospodu C., da ste zopet v svojem ljubem Dolu. Iz serca Vam privoščim tiho srečo, ki jo vem cenili tudi jaz, kakor malo kedó na sveti. Tam živite pač zopet srečne, vesele dni, kakor ste mi jih bili nekedar tako lepo popisali.

¹⁾ Stritar misli tu pač na nezgodo Lujizinega moža Simona, ki si je roko zlomil.

²⁾ Lujizina hčerka Helena (1849—1917) je obiskovala dunajski konservatorij in bila pozneje operna pevka v Draždanih in drugod.

Ko bi me ne bilo sram, sentimentalnega se Vam pokazati, prosil bi Vas. gospa, da se v svojih srečnih urah časi spomnite mene, ki nissem srečen. —

Pred nekim časom Vam sem pisal v Ljubljano kratko sicer, pa dolgočasno pismo. Če ga niste prejeli, tem bolje!

Zadnje dni sem se preselil iz Hütteldorfa v Baden, kjer ostanem do konca meseca septembra. Je-li pri Vas v Dolu tudi tako vražje vreme, da človek ne more biti svojega življenja vesel? Zdaj Vam ne morem dalje pisati. —

Bodite mi zdravi in veseli, gospá, priporoča se Vam spodobno

Vaš

Str

17.

Blagorodna gospá!

Prav hvaležen sem Vam, da mi niste prej pisali ter tožili mi svojega terpljenja. Jaz sem strašno slab tolažnik. Če imam še tako globoko sočutje s kom, besede mi nočejo iz ust. Vse tolaženje se mi zdi neka dobrovoljna sleparija. Mogoče, da drugi vedó, zakaj terpimo, čemú vse naše bolečine, jaz moram očitno spoznati, da vsega tega nikakor ne umejem, o „čudnih potah“ božje previdnosti nemam nikakoršnega pojma, razen, da se mi res silno čudne zdé — jaz nočem slepiti ne sebe ne družih zato sem, kakor sem dejal — strašno slab tolažnik! —

Zdaj, upam, je že vse prestano. To je tudi edino tolažilo, ki ga imam v terpljenji, da, kakor vse, mine tudi terpljenje.

Kar mi pišete o „Dolu“, to sem sam že mnogokrat izkusil — pri krajih in pri ljudeh. Kar je bilo, to ne bode nikedar več. „Les jours se suivent, mais ils ne se ressemblent pas.“ Nič nema obstanka, vse je [v] nekem večnem, neprestanem toku. Spoznanje te resnice je staro kakor človeštvo. To je mislil tudi tisti stari gerški modriján sè svojim izrekom: „Dvakrat ti ni mogoče v e n o (tekočo) vodo stopiti.“ Koliko bridkih prevar užije človek zaradi té nepremične poslave v naravi! Kako se časi veselimo videti zopet kraj, kjer smo preživeli nekoliko srečnih úr; mislimo, da s krajem pride nam tudi vsa versta nekedašnjih jasnih, sladkih trenutkov — zastonj! Kako si želimo, prav po otročje želimo, videti zopet človeka, s katerim smo vžili toliko čistega veselja — naj ga vidimo zopet, kar je bilo, kakor je bilo, noče biti več! —

Konci oktobra torej pridete, gospá, na Dunaj; nekoliko časa se morate vendar tu muditi; v enem iz Ljubljane do Draždán, to bi bilo celó meni preveč! To nij prav, da me prosite Vi, jaz moram Vas prositi, da mi dovolite priložnost seznaniti se z Vami. Prosim Vas torej, blagovolite mi naznaniti mesto in dan in uro, kjer Vas morem videti. Ako bi Vam bilo drago, z veseljem pridem na kolodvor Vas sprejet in pozdravit. Samo to Vam moram povedati naravnost že prej, da ne bode kake zamere: brez vse etikete! Brez črnega fraka ib bele kravate in sicer v dejanji in — govorjenji! Jaz sem človek na debelo tesán, salonske „manere“ so mi zoperne! A kaj! z ženó, kakoršna ste Vi, gospá — nij nobene težave — lahko bo sporazumljenje!

Pretekli teden smo spremili Levstika v Ljubljano. To je moje edino veselje, ki sem ga vžil v zadnjih časih, da vidim preskerbljenega moža, katerega osoda mi je tako pri serci. Rad bi se Vam predstavil, kakor se mi vidi, samo da se mož prav ne upa. Konci tega tedna se preselim iz Badna zopet na Dunaj (in sicer III. Marokkanergasse, 9.) potem se mi prične tiho, delavno življenje!

Ne pozabite mi naznaniti, kedaj pridete na Dunaj. —

Zdaj mi bodite prijazno pozdravljeni!

Spodobno Vam se priporoča

V Badnu 24. 9. 72.

Stritar

Ljubezen.

(Odlomek iz spominov.)

I meli smo težko življenje. Mati je hodila pospravljat ali prat. Oče je pisaril v mestu Kazanji. Mene pa so po ves dan zapirali z manjšim bratcem in sestrico doma v naši bajti na vasi. Le skrivaj sem včasih pobegnil skozi okno in skrbno sem moral paziti, da sem bil pravočasno doma in spravil zapahe v red. Iskal sem lepoto, pravljico, ono, kar ni bilo slično obupni vsakdanjosti. S posebno radostjo sem gledal horovode (kolo), katere so plesali dvakrat na leto: ob Semiku pa o Spasu. (Pravoslavna praznika: sedmi četrtek po Veliki noči in prvega avgusta dan Sv. Križa.) Dekleta so prihajala z živordečimi pentljami, v pisanih sarafanih, z belilom in rdečilom namazana. Tudi fantje so bili prav posebno opravljeni. Vsi so se postavili v krog, plesali horovod in zraven prepevali čudežnolepe pesmi. Poseben korak, noša in praznični obrazi — vse to je govorilo o nekem drugem, ubranem, lepem življenju brez navadnih preteпов, sporov in pijančevanja... Pozneje sem v osnovni šoli pel v cerkvenem zboru in sem zvedel, da govorita pesem in ples o ljubezni. Videl sem, kako so se jokale belim golobicam slične neveste ob svatbi. Kmečka dekleta pri poroki so prepevala otožne pesmi, ki preklinjajo suženjstvo v zakonu. Vse to se mi je zdelo veliko, nepremostljivo nasprotje. Na eni strani sem jasno videl, da pomeni žena v vsakdanjem življenju zgolj domačo žival, ki se tem bolj ceni, čim bolj vztrajno dela. A istočasno sem videl, da ustvarja žena povsod praznik in da postaja življenje v njeni navzočnosti bolj lepo, ubrano. Gledal sem večernice, katere so priredili delavci. Navadno surovi mojstri in pomočniki so nam šolarjem naročali, naj pospravimo delavnice. Nakupili so lecta, sladkorčkov, orehov, povabili dekleta: šivilje, delavke, hišne, in priredili plese. Videl sem, kako so se zabavali. Vsak si je po vrsti izbral dekle in z njo hodil po izbi, med tem ko so ostali prepevali:

— Bože moj, bože moj,
dekle zalo gre z menoj!

Treba je bilo videti veselo zadrego, s katero je sramežljivo pa nerodno poljuboval sleherni krojač, čevljar ali mizar svojo izvoljenko! In pa, kako je ona zardevala in povešala oči v tem trenutku! To je bilo lepo, četudi se zdi zdaj smešno: kako čudežno je to razsvetilo življenje, polno težkega vsakdanjega dela! Takrat sem mislil, da je ljubezen vendar sreča, četudi je ljudje ne znajo čuvati. Morebiti nisem tega tako natančno občutil, a vesel sem vendarle, da sem imel slične misli že v zgodnjih otroških letih.

MIRAN JARC:

Iz cikla brezvetrje.

I.

Naj samo molčim,
gora sred noči,
v gluhost sivih dni
naj se samotim.

Sklonjen nad vodó
zrem naj svoj obraz,
valovi ga čas,
trepetá nebo.

Tu je rob svetá,
tu je šum daljav,
zdaj ni več motnjav — —
molk je sred srcá.

II.

O, težak je mir
zdaj razpet čez svet.
Zdaj je vsak večer
mrtev, brez besed.

Zdaj je vsaka noč
brez blestečih sanj.
O, čemu mi moč,
in ostrost spoznanj?

In le prav skrivaj
plah in ves ubog
je spomin, drhtaj
nekih belih rok.

III.

V gluhem prostoru še krik onemi.
Pri meni si in vendar te ni.

Vonjivo pomlad skoz okno poglej.
Naj tu ostanem? Naj grem naprej?

Kamor bi stopil — ugasnil bo smeh,
zamrla bo bol. O brezvetrje v dveh.

Iz brezkončnega pričakovanja
je izpuhtela poslednja sanja...

In zdaj v gluhem prostoru molčim
in se kamnito pred se smejim.

LEA FATURJEVA:

Domovina draga . . .

Chicago, 20. 3. 1930.

Draga Lea! Ko sem brala tvoje opomine, sem se spomnila, kako sva ležali za Frankopanovim gradom na Trsatu in gledali za ladjami, ki so izginjale za Puntom. Govorili in sanjali sva o neki bodočnosti tega morja. Leta so potekla od tedaj, jaz sem našla v drugem delu sveta z maslom namazani kruh in smešne in malenkostne so se mi zdele razmere v stari domovini. Spominjala sem se bridko besed stare pesmi, ko daje „Jelena, bogata gospoja“, beračem ogoreli krajec kruha in vpraša: „Kakov je vaš gospodar, ki ne zna hraniti svoje sluge pri sebi?“ Ko pride priseljenec, ali ga ne vprašuje vse: Kakšna je tvoja domovina, ki te pusti lačnega od sebe?“

In ko najde izseljenec tukaj svoj kruh, ko si uredi dom, je naravno, da se oklene dežele in kraja, da se vživi v drugi jezik in običaje. Posebno če je mož ameriški Anglež. Ljubezen, saj to vidiš vendar tudi ob slovenski in ob

nemški meji, ljubezen ne pozna narodnostne razlike. Ko bi se bila dobro omožila doma, bi ne bila hodila sem. Tam je hotel od mene vsakdo dote, tu sem primožila bogastvo. Vidiš, to je tisto, kar priljubi slovenskim dekletom Ameriko. Dobiš dober zaslužek in omoži se vsaka, če se le hoče. In jaz sem se hotela. Izbrisala sem stare spomine. Le včasih, le v sanjah se vračam...

Vi tam v stari domovini nas obdelavate kaj radi. Enkrat vam ni všeč, če ne znamo več slovensko, drugič vam ni všeč, ker govorimo tako spakedrano slovenščino. No potolaži se, Leal Gerstaker piše l. 1860. v svojih potopisih, kako nemilo ga je dirnilo, ker niso govorili nemški priseljenci v Ameriki svojega jezika, in če so ga govorili, so pomešali toliko angleških besed vanj, da ni bilo razumljivo. Gerstakerju je pojasnil priseljenec:

„Najhujši sovražniki drugih jezikov so amerikanski otroci. Ti se rogajo drugojezičnim otrokom in tako postane otroka sram svojega jezika in, če boš tudi govoril ž njim v svojem jeziku — otrok ti bo odgovarjal angleško.“

In Gerstaker je menil, da bi se morala pač država bolj brigati za svoje izseljenike...

Pa ste prav za prav smešni, Evropci... In še posebno pri nas doma... Mi kupimo lahko vso Evropo. Če gre Američan tja, se vrne razočaran. Dunav in Rena sta rečici napram našim veletokom, in mesta, vaša mesta, kaj so napram New Yorku in Čikagu? Pravi Američan je prepričan, da se ne bi bil Noah nikdar izkrcal na gori Corcorat, ko bi bil imel motorni čoln. Ustavil bi se bil samo v Ameriki. Če misli pri nas kak poštni uradnik, da je Napoleon glavno mesto Bolgarije, in če hočemo razrušiti kolodvor, ker se je peljal zamorec v spalnem vozu, in druge podobne reči, katerim se smejete v Evropi — to pač ni nič napram našemu velikopoteznemu življenju. Mi izdajamo zdaj na leto 178 dolarjev samo za vožnjo z avtom; 3 milijone za okrepčila v restavraciji, 2 milijardi za sladkarije in gumij za žvečenje. Pri vas krpate stare dežnike in srajce — tu vržeš zlomljen dežnik proč, zapustiš pokvarjeni avto, vse življenje gre na naglo in na veliko. Mazil za ustnice porabimo letno 2375 ton, za polt 17500 ton. Osemdeset procentov dragih kamnov pokupimo mi. Široka je ameriška duša in ne morete je razumeti. V Evropi pravite nam, da imamo kopalnice, pa da nimamo kulture, očitale nam, da pride samo v Chicagu po sedem umorov na 10.000 prebivalcev — mi pa beremo tu vaše novice o pobojih in samomorih in se čudimo vam.

Naštela bi ti še marsikaj... Toda! Postarala sem se; dolgo je od tega, kar sva gledali s Trsata na Jadran. S slovensko knjigo se vrača ljubezen do starega doma — v nedosegljivi lepoti stoji pred mojimi dušnimi očmi. In zdi se mi, da je prazno vse, kar imam, da sem izgnanka in tujka. Doma imate zdaj narodno državo, novo življenje. Priliko, da razmahnete svoje sile. Kdor dela doma tako, kakor mora delati tukaj, si bo opomogel tudi doma. Dom je res samo kraj, kjer so živeli tvoji dedi in pradedi, s krvjo in potom davno minulih si navezan na rodno zemljo. Da sem zdaj doma, bi ne odhajala. „V koči borni za goro tiho plamen trepeta, tamkaj sreča je doma.“ Da se mi ogreje srce v spominu, piši mi kmalu.

* * *

Tako mi piše sorodnica, draga tovarišica moje mladosti. Z bridko boleščjo se je ločila od doma, ki ni imel kruha zanjo. Zato ji je ostal trpek spomin na rodni kraj. In tako se godi tisočem in tisočem izseljenikom. Zato jim nikar ne zamerimo — delajmo na zboljšanje razmer doma in skrbimo, da ostanemo v zvezi s sestrami, ki se ločijo s krvavečim srcem od zemlje svojih dedov.

Gorjancem.

OB STOLETNICI JANEZA TRDINE.

Pozdravljeni, zeleni mi Gorjanci,
vi srcu mojemu predragi znanci!
Ah, kôlikrat pogled na vas sem pila,
kako vas moja duša je ljubila,
ko z zlatom v jutru solnce vas odelo,
ko v srebru zvečer drevje vam blestelo ...
Pozdravljen, Šmihel, kjer božansko lice
le kratek hip uzrla sem Modrice,
in tam na tvojem polju božja njiva,
kjer Lavre mlajša sestra v grobu sniva ...
Prijazno mesto kraj zelene reke,
gradovi stari, kot bi zrli veke.
V dvoranah vaših nemo zro raz stene
vitezi silni in njihove žene;
okopov davnih stražo so prevzele
ključavnice mogočne, zarjavele,
da preden sem s pogledom jih objela,
mi roka je od žuljev krvavela ...
Ti divji grad, čarobna Luknja skrita,
porušen most in okna vsa razbita ...
Ponosni Otok in samotna Struga ...
Ah, dan nezabni ... Proč od mene, tuga,
saj vse stoji, kakor takrat je stalo,
le nam mladosti cvetje je odpalo,
z goric smehljajo se še stari hrami,
le novo ljudstvo je prišlo za nami ...
A kaj vse našel je pri vas Trdina?
Pred njim se razmeknila je davnina,
usa bajna bilja so mu dom odprla
in v ljudsko dušo mu je duša zrla.
Zaklade v gorah videl je goreče
in divje Turke po doleh hrumeče.
Tlačanov je poznal obupne stoke,
gradov orgije, ječe v njih globoke.
in z njimi vas, Gorjance, je proslavil.
pri njem so bili dobrodošli svati.
V prelepih bajkah jih je v svet postavil
in z njimi vas, Gorjance, je proslavil.
Dokler obstane naša domovina,
prisrčno z vami združen je Trdina.

MILICA SCHAUPOVA:

V Parizu.

(Nadaljevanje.)

Pariz v svitu žarnic.

Ob šestih, sedmih se usuje na tisoče trudnih delavcev iz trgovin, uradov, delavnic vseh vrst na vrveče bulvarje. Trudnih, a radostnih lic se pogrezajo v metroje, brze k tramvajskim postajališčem. Avtobusi se vrste drug za drugim, vsakega črka na čelu kaže drugačno smer. Brez dretnjanja, brez kričanja stopajo organizirani Parižani na velikane. Okrog opere je mrgolenje najbolj živo. Če je en avtobus že prepoln, se umakneš, drugi že prihaja za njim. Tu še en stisk roke, komaj slišna beseda, lahen nasmeh v pozdrav, a v splošnem vsi tihih obrazov, vsak v svojih mislih, vsak z načrti za večer. Oče se veseli mirnega večera sredi svojcev, mati misli na dete, ki ga ves dan ni videla.

Večina se veseli večernih zabav, sestankov. V naglici večerja, potem pa hajd v čarni svet električnih lučk.

Posebno tujec, študent! Ne ustavi se ob sebi sorodnih ljudeh, v krogu somišljenikov, pridobiti si hoče prav vsa spoznanja, ki jih nudi Pariz; zato nestrpno hiti, vedno drugam. Vedno najde kaj novega, in še zadnjega dne, predno mora domov, se spomni na toliko, kar je zamudil.

In še slovenski študent! On, ki v tih domovini ne more spoznati večnega drhtenja velemest, on nima nič časa, da bi se mu tožilo po tišini domačih večerov, nič se ne veseli zbrane mirne urice po nešteti vtisih dneva. Knjige? Še preveč bo doma sedel pri njih! Hiteti je treba za bežno zabavo, spoznanji. In še, če bi imel dovolj moči, da bi ga ne premamili kričavi plakati in bi hotel en sam večer ostati v svoji tih sobici, bi delati ne mogel. Več kot šum nočnih vozil, ki le kot zamolklo, neprestano mrmranje doseza njegovo podstrešno sobico, bi ga mučil ulični hrup dneva, ki ga je prinesel s sabo v svojih živcih in ki ga ne zapusti več.

Zato ven, le ven, vsaj na svetle bulvarje!

Pariz, Pariz! Če te mora človek vzljubiti že radi dneva, dasi ves tvoj velemestni stroj dela podobno kot v drugih velemestih, ker mnogo bogastva najde v tebi, ki je samo-tvoja last, kako bi te ne ljubil, kadar pride večer.

Vse, kar je podnevi pusto in vsakdanje, dobi nenaden čar. Tisočere pisane lučke zažare na bulvarjih, same svetle reklame: skačejo, govore, vedno so nove. Na asfaltu, ki se leskeče od drgnjenja avtomobilskih koles, odseva živ barve; kadar ga dež orosi, hodiš po raznobarnih magičnih preprogah.

Mnogo bleščočih nizov kliče tja, kjer v preračunani igri žarnic človek sname mrzlo, poklicno krinko in pokaže svoj pravi obraz: sredi razvpitih pariških noči si, tistih, ki bi ne prenesle luči dneva, ker bi bile vse pregole in pregnusne, da bi se čudil, kako te je mogla premotiti mamljiva luč skrivnostne noči. In še toliko drugih reklam vabi, vse do onih skromnih: sredi lepih večerov si, polnih soglasij, ko se človek v toplem okrilju noči zaupno približa človeku somišljeniku in ga ni strah mu odkriti svoje najtišje sanje o sreči, lepoti, dobroti. Razumni, hladni dan bi sanjam odvezel vso veliko vero.

Montmartre! Ti, ki najbolj kričeče vabiš. Strastni, omamni, bleščeči! In tako gnili! Okraj bogatih tujcev, bolnih blazirancev, umrlih duš; okraj bednih izprijencev, trgovcev razbrzdanosti, rafiniranosti brez meja. Okraj, ki ga oko zakona neprepuša svobodni volji.

In vendar ne vabiš samo izgubljenecv. Tvoja laž je ponajveč tako lepa, tako nedolžen obraz ima, da ga ni, ki bi ga ne znala preslepiti vsaj za hip. Bulvar Rochenhouart, Place Pigalle! ... Tu stari Moulin Rouge. Mlinsko kolo iz samih lučk se vrti, kliče v vrtnec. —

In res so razkošne revije prve, ki zvabijo tujca v svoj lahno zastrupljeni krog: Folies Bergères, Casino de Paris in druge ... Dan za dnem so polne bogate, ne prevelike dvorane, dan za dnem je ljudi dovolj, da par mesecev občudujejo isti program. — Lahkoživi, poskočni zvoki zaigrajo v gledalcih; zavesa se dvigne. Od tega trenutka dalje ne neha več igrati godba, ne nehajo več skakati noge številnih „girls“ v enakomernem ritmu, ne utihnejo igralci, ne obmolknejo pevci varijetetnih popevk.

Sijaj zlata in biserov in svil; ubrana igra barv in svetlobe, ki objema kulise, vesela dekleta, gledalce, se sklada z vedno živim, a malo skladnim petjem; in domislice, burke; vse slepi, gluši, jemlje razsodnost ...

O polnoči stopiš zmuden na ulico. Tedaj vse vrvi, vse se smehlja in šali. Za hip šine ledena misel skozi dušo: vsi ti roji veselih žensk, ti smehljajoči možki ...

Le za hip. Spet te prevzame lepota te žive noči, vabijo goreča imena: „Črni maček“, „Nirvana“, „Pekel“ ... Gledaš iskano moderne predstave, slušaš duhovite politične šale in druge nastope, vse nižje in nižje, dokler se človeška iznajdljivost ne izkazuje v vsej svoji podlosti in gnusobi — naga pred gledalci.

Zunaj, ob voglih stoje tihi agenti, zdaj pa zdaj pošepčejo bogatemu tujcu v uho mameče vabilo v skrivna gledališča, v neopazne tajne hiše.

Vendar je mnogo teh zabavišč prav naivnih. Kričeča, mnogo obetajoča reklama je le vaba bogatim Američanom.

Mnogo je tudi plesišč. So taka, kjer le nekaj parov pleše in so zelo draga. So drugi, cenejši bari. Spet druga za vse one, ki hočejo za mal denar pozabiti na dnevne skrbi ob kričavi godbi.

Tu se zbirajo pariški mali ljudje; upadla, šminkana dekleta plešejo s svojimi fanti; tu ena brez strahu pri mizi poboža njegovo roko, lice, resnična ljubezen gleda neprikrito iz oči. — Kdo ju pozna? Kdo od te goste, razgrete gneče se zmeni za njiju poglede? — Toda tik ob njiju se zibljejo v taktu godbe čisto drugačni pari ... Tik za temi bleščečimi bulvarji noči se vijejo ozke poti navkreber. Tu vabijo skromni napisi na skromnih hišicah, a vabijo tem močnejše: tu še živi nekaj poezije tistega starega Montmartra, romantičnega, francoskega, kjer so nedavno še iskali slikarji zatočišča pred šumom velemesta v polkmečkih hišicah, pod veselimi mlini na veter. Danes pa se vzpenjajo hišica pri hišici, en sam mlin še ni zapadel propadu. Tu ni ameriško prostranih dvoran, niti sijaja oblek, niti izbranih mladih teles, za denar priklicanih iz cele Evrope; tu, v temnih luknjah, zakajenih, da komaj razločiš obrise oseb, kjer je prostora komaj za par miz, sedi človek ob človeku. Ob starem klavirju dekle, apaško nemarno oblečeno: poje pesmi, stare montmartrske pesmi ... Tu dobiš za mal denar kozarec pijače, sedi na vlagstem stolu in se prepustiš okolici: tu očrnel delavec, tam bogata gospoda, tam zaljubljeni par, tam novodošla ženska nekaj prigovarja ...

„Pri gibkem kuncu“, „Pri mačku, ki poje“ in še vsa druga čudna in šaljiva imena.

Po teh temnih, strmih uličicah še hodijo davno umrli, še ljubijo, kot so znali ljubiti nekoč; v teh polrazpalih hišicah še živi duh slavnih ljubic, znanih umetnikov preteklih dni.

Nad vsem tem okrajem greha, prikite in neprikrite propalosti pa se sveti v mesečini bleščeče bela kraljica, cerkev — Sacré Coeur.

Še drugačne večere nudi stari Pariz: kliče te k „vaudeville-u“, pristno pariškem gledališču. Šaloigra posebne vrste; včasih so slike le rahlo zvezane med seboj. Glavno je — zabava: resnično komičen prizor in duhovita, francoska igra besed in lahkotna popevka in nizkotna, poulična šala.

Še bolj zloglasno je gledališče „Grand Guignol“, to je — velika lutka. Lutka? Tu res gre za duhovito igrāčo: tu je groza doma, tu nosijo iz vrst gledalcev večer za večerom onesveščene ljudi. Predstave za one, ki so že tako otopeli, da jim nobena žalost in radost ne zgane več duše. V tem gledališču, ki je majhno zato, da vse boljše vidiš, teče na odru kri v potokih, najstrahotnejše muke so tako živo pokazane, da se zaman skušaš smeјati ob misli, da so umetne.

Vse tisto skrivnostno, o čemer se glasno govoriti ne da, se je tujcu prav rado in hitro razgalilo. Težje si je usvariti pojmi o čisti pariški gledališki umetnosti. Treba je obiskovati predstave vseh vrst in vseh vrednosti; le malo je teh na Montmartru doma.

Že toliko priljubljene in toliko zaničevane operete izločijo včasih iz gmote sijajnih oblek, bogatih plesov, romantično osladnega dejanja ali pa snovi iz najšodobnejših dogodkov — iskro pravega čara: zdaj uživaš umetniško dovršeno poedino postavo, zdaj občuduješ s pomočjo tehnike uspelo umetniško skladnost, zdaj gledaš smehljaje trumo zamork in zamorcev na odru; komaj je zbor začel peti, ti izgine smehlјaj z ust; prevzame te gromki, zdravi glas zamorca, lepota pesmi, polnost zbora, ki spremlja njegov samospjev. Pesem Afrike je za hip potisnila v ozadje tenko vzdihovanje pariškega zbora. — Drugod, sredi dejanja, polnega senzacij, je oživel indijanski svet: ljubki, pisani totemi pojo njegovo slikovito lepoto, a bolj še poje iz srca njihov narodni klic ljubezni!

Baletni večeri! Že v revijah, še ob akrobatskih senzacijah često iznenadi ples, ki zasluži ime umetnosti. Čisto drugam pa kličejo velike črke na kioskih: za drag denar v elitne dvorane, kjer danes pleše Japonka, jutri Španjolka, potem cele družbe, predvsem ruske! Večeri polni soglasij.

Dramskih in opernih gledališč samih je neštevilna vrsta. Od takih, ki služijo okusu dneva in so po večini zapisana poginu, do strogo klasičnih.

V enem — prohibicija, detektivi, strelji; med zločini in tragedijami pa plešejo lahkonoге „girls“. V drugih evropski „šlagerji“. Drugod šaloigra, ki prekipeva francoskega duha. Potem spet drama, vzrasla iz socialne rane današnjega dne. „Théâtre Antoine“, „Porte St. Martin“, „Sarah Bernhard“ ponavljajo uspele, poljudne igre zadnjih 50 let.

V novem resnično lepem in modernem „Théâtre des Champs Elysées“ in v celi vrsti drugih manj bogatih vprizarjajo z vso skrbnostjo — nova dela.

V vseh teh gledališčih je tujec občudoval kulturo na odru in v občinstvu. Neštevilne dvorane starega sloga, nekatere že v slabem stanju, pričajo o starem kulturnem bogastvu. Na odru samem pa se gibljejo igralci s tehnično zrelostjo, ki dokazuje dolga stoletja razvoja.

Tu pa, to občinstvo, glava ob glavi, ki posluša brez najmanjšega šepeta in zadrži do konca dejanja svoje navdušenje in svojo kritiko, je pač občinstvo, ki ga je razvoj izobličil notranje in zunanje. Vse sami pravilni, skoro nežni obrazi, izraz razumen, bister in samozavesten.

(Konec prih.)

VIII. kongres Mednarodne Ženske Zveze na Dunaju

od 26. V. — 7. VI. 1930.

I.

Po vsem svetu, celo med Malajci in zamorci, so si žene že ustanovile društva: kulturna, poklicna, dobrodelna itd. Ta društva so v posameznih državah združena v posebnem osrednjem društvu, tzv. Narodnem ženskem savezu, ki je potem zopet včlanjen v Mednarodni ženski zvezi s sedežem v Londonu. To je ogromna, svetovna ženska zveza, ki združuje na ta način milijone žen iz vseh delov sveta. Danes je včlanjenih v njej nad 40 Narodnih savezov in vsi delujejo po enotnem ustroju: celotno delo je porazdeljeno v odseke, ki po svojih strokovno izobraženih zastopnicah proučujejo prilike v svoji domovini, sestavljajo o njih poročila in jih predložijo Mednarodni zvezi. Na veliki skupščini, — ki je bila doslej le vsakih 5 let — zastopnice vseh držav še enkrat pregledajo celotno sliko položaja, ki spada v področje posameznega odseka, in določijo, kako bi se dal ta ali oni problem čim ugodneje rešiti v vseh državah. Resolucije, ki jih skupščina sprejme, se potem izroče v uvaževanje odločujočim mednarodnim zastopstvom: Društvu narodov, Mednarodnemu uradu dela in onim strokovnim mednarodnim združenjem, ki se bavijo z dotičnim vprašanjem, ter vladam v poedinah državah. Za Narodne saveze pomenijo te resolucije in druga navodila nalogo, ki jo morajo s pomočjo svojih društev po možnosti rešiti v državi do prihodnje skupščine.

Često slišimo ugovore: čemu so ženska društva potrebna, kaj so pa žene sploh naredile in dosegle, odkar so se izneverile (!) domačemu ognjišču in se hočejo v javnosti uveljaviti kot nekak tretji spol?

Poglejmo socialno sliko današnjega dne in jo primerjajmo s življenjskim licem pred 30 leti. Koliko se dela danes za prospeh dece, za javno higijeno, za povzdigo morale v družini in zakonu, za zaščito žene-matere, za svetovni mir. Ženskam so odprte vse šole, vsi poklici, ženska mora dobiti za isto delo isto plačilo kakor moški itd. Še so nam v spominu časi, ko so dobivale učiteljice, uradnice, delavke manjšo plačo kot moški. Malokdo pomisli, po čigavi zaslugi so se socialne prilike toliko dvignile pri nas in drugje v svetu. Nedvomno je temu mnogo pripomogel uspeh znanosti in tehnike, ali neizpodbitno je dejstvo, da se je večina teh reform izvršila po zaslugi ženskega gibanja. Žene so bile tiste, ki so po svojih društvih in listih najodločneje odkrivala socialna zla in ženske krivice, dajale javnim oblastim pobudo za izboljševalne ukrepe ter so često tudi same dejansko sodelovale pri reformah. Ko izdajajo vlade nove zakone, podjetja nova pravila, se nam zde ugodnosti, ki jih pri-

našajo družbi in ženam, umevne same po sebi. Nihče ne pomisli, da se izda večina teh reform na vztrajno zahtevo ženskega pokreta in njegovih organizacij.

Značilno je, da so feministke že pred 40 leti uvidele, kako se socialne naloge ne morejo rešiti trajno in na vse strani uspešno, ako je rešitev omejena le na poedine države. Zato so bile žene med prvimi, ki so uvideli važnost mednarodnega sodelovanja, in so si osnovale široko svetovno organizacijo, Mednarodno žensko zvezo. Kot najvišji cilj svojemu prizadevanju so si postavile slogo in večni mir med narodi, sporedno s tem pa delo za boljši položaj žene, otroka in človeške družbe sploh. Tako ima program Mednarodne ženske zveze tri glavne smernice: mirovno, feministično in socialno. To žensko organizacijo so ustanovile Američanke in so ji že takoj v svojem prvem početku začrtale cilje, ki so pozneje vodili politike do ustanovitve Društva narodov! Program Zveze se je od kongresa do kongresa tako poglobljaj in izpopolnjeval, da splošno žensko gibanje danes ne predstavlja več samo borbe za žensko pravo, nego se je razmahnilo v svetovno kulturno in človečansko gibanje.

Letošnji kongres Mednarodne ženske zveze je bil na Dunnaju, v veličastni dvorani bivšega habsburškega dvora. Slavnostnega sprejema so se udeležili najvišji predstavniki avstrijskih oblasti, tuji diplomati in celo starostka avstr. ženskega pokreta, 90 letna Marjana Hainisch. Med udeleženkami so bile stotine žen iz vseh delov sveta. Vsaka država je poslala svoje zastopnice, v jugoslovanski delegaciji je bilo 7 melegatk, 7 namestnic in večje število poslušalk. Dva naša lista, beograjska „Politika“ in ljubljanski „Ženski Svet“ sta imela tam svoji posebni poročevalki. Skoro v vsakem odseku je imel tudi naš Savez svojo zastopnico, ki je podala poročilo o naših prilikah in o delu našega Saveza.

Zanimiv je bil pogled na udeleženke: najsijajnejše moderne toalete, dragocene narodne noše, pa tudi skromne obleke; plavolase blede žene s severa, zagoreli in živi obrazi z juga, žolta in otožno-mrka lica z vzhoda, dostojanstvene postave iz Indije, temni obrazi iz Afrike, južne Amerike in Avstralije. Različne po veri, jeziku, svetovnem naziranju, plemenu, socialnem položaju in starosti so si bile vendar tako blizu: vse je spajala močna vez višje izobrazbe in zaupanja v feministično delo. Značilne so bile besede sivolase predsednice lady Aberdeenove: „Nič nam ne more bolje pomagati, da pridemo do modrih sklepov, kot svobodno razpravljanje o nujnih vprašanjih z delavkami drugih plemen, drugih dežel, drugih ver. Pri tem moremo ugotoviti, da je vendar med nami premnogo točk, v katerih se kljub tolikim razlikam dotikamo. V tem, kar tvori jedro kakega vprašanja, smo si edine; v točkah, ki niso bistvene, pa se učimo strpnosti in si ustvarjamo možnost, da se tam, kjer se po svojih naziranjih oddaljujemo, vendar istočasno med seboj približujemo,

in sicer po boljšem in globljem pogledu v vzroke, iz katerih izvirajo naše razlike v naziranju.“

Med najodličnejšimi udeleženkami so bile:

Lady Aberdeen, aristokratska Angležinja, že v 80 letih, pa še vedno predseduje Zvezi, se udeležuje vseh slavnostnih in dolžnostnih sprejemov, vodi vse seje od početka do kraja, vedno z mirnim in nepopisno dobrohotnim izrazom. Ugodne premoženjske razmere ji omogočajo, da tudi z gmotnimi sredstvi mnogo prispeva k razvoju Zveze. Morda bi se bila skupščina vršila hitreje in z večjim razmahom, če bi jo bila vodila mlajša oseba, toda na drugi strani daje njena častitljiva a čila starost tudi mlajšim neko posebno vero v treznost in veličino ženskega pokreta.

Dr. Ogilvie Gordonovi se že na obrazu pozna jasno in globoko umsko življenje. V znanosti zavzema odlično mesto in si je z mnogimi naučnimi deli zaslužila pridevek „najslavnejša geologinja sveta“. Njen nastop je zelo eleganten, a vendar odločen. V Zvezi je silno delavna: deluje za zaščito izseljeniških žen in otrok ter se zavzema za ustanovitev posebnega ženskega oddelka pri Društvu narodov.

Živahna sivolasa Francozinja madame Avril de Sainte Croix že desetletja z apostolsko vnemo deluje za povzdigo npravstvenosti, ustanavlja zavode za dekleta, ki so se izneverila svojemu ženskemu dostojanstvu, se moralno in pravno bori proti trgovini z dekleti in sodeluje v posvetovalnem odseku pri Društvu narodov.

Američanka Mrs. Philip North Moore nastopa skromno in ponižno, dasi si je baš s svojim odločnim socialnim delom v domovini pridobila najvišje državno odlikovanje. Ta žena-delavka pozna v svojem prostem času samo en užitek — glasbo!

Danka Henny Fochhammer, živahna stara gospa, profesorica jezikoslovja, je poleg važnega mesta v danskem Savezu tudi zastopnica v Društvu narodov.

Nemki dr. Alice Salomon in dr. Gertrud Bäumer imata poleg pokojne Helene Lange največje zasluge med nemškimi ženami. Proslavili sta se s socialno in znanstvenimi feminističnimi deli. Njun nastop je energičen, samozavesten, a vendar silno prikupljiv in ljubezniv.

Norvežanka Betzy Kjelsberg, prva tvorniška inšpektorica na Norveškem, je velika zaščitnica delavskega ženstva. Iz vse njene pojave odseva neka topla materinska skrbnost.

Tudi Rumunka, elegantna princezinja Aleksandrine Cantacuzene kaže s svojim nastopom in govorom ženo, ki se mnogo bavi z javnimi vprašanji. Je izvrstna govornica, prvoboriteljica za etični dvig žene in za zaščito otrok. Tudi ona je prideljena Društvu narodov.

Zanimive so bile tudi zastopnice tujih plemen, ki zavzemajo v domovini odlična socialna, učenjaška in feministična mesta, v Zvezi pa so

tudi med prvimi delavkami. Res zanimive: pred seboj vidiš novo, eksotično pojavo, tujo polt, tujo nošo, tuj svet v duši — a vendar je v njej isto navdušenje, isti smisel za feministično delo kakor v tvoji najbližji društveni sodelavki.

Izmed Slovanok zavzemajo v mednarodnem ženskem svetu odlična mesta: češka senatorica Plaminková, Poljakinja Szebeka in naša Ana Hrističeva. Plaminková je tudi v podpredsedništvu Zveze, gotovo najzaslužnejša slovanska feministka; v svoji zunanosti razodeva poosebljeno mladostno žilavost, visoko bistroumnost, telesno in duševno neumornost. Ima na sebi nekaj, kar je takoj na prvi pogled vzbudilo vtis najprijetnejše osebnosti med vsemi predstavnicami na odru.

(Konec prih.)

MARJANA ŽELJEZNOVA - KOKALJ:

Ženska vzgoja in izobrazba.

Že pedagoginja Elsa Münch je s svojo študijo o seksualni vzgoji otrok načela novo vprašanje in to o vzgoji in izobrazbi ženske mladine. Ako sprejmemo brez ugovora njeno trditev, da morajo deklice vzgojevati in izobraževati samo učiteljice in profesorice predvsem zaradi kočljivega seksualnega vprašanja, potem bomo gotovo zadeli na odpor pri mnogih pedagogih in pa tudi pri številnih materah.

Pri vzgoji deklic se moramo ozirati na sledeče stvari:

1. ali naj se šolajo v srednji šoli dečki in deklice v skupnem razredu in po skupnem sistemu;
2. ali naj deklice vzgajajo profesorji ali profesorice;
3. cilj dekliške vzgoje; 4. dekliška vzgoja in izobrazba.

Dandanes ni razlike v izbiri poklica med dečki in deklicami in zato je čisto naravno, da so prikrojili žensko šolsko izobrazbo po sistemu za dečke. V mestih, kjer ni posebnih ženskih srednjih šol, obiskujejo deklice moške gimnazije, ki so se spremenile v mešane gimnazije. V nižji gimnaziji uspevajo deklice povprečno mnogo sijajnejše kakor pa dečki. V višjih razredih je nasprotno. Kako naj si to objasnimo? Psihološki odgovor je zelo priprost. Deklice se namreč telesno in duševno mnogo hitreje razvijajo kakor dečki. So torej prej zrele. Po puberteti se zato pri deklicah navadno pojavi nekak duhovni zastoj, ki si ga mnogi napačno razlagajo. To bi bil prvi razlog, da bi se morale deklice šolati ločeno od dečkov in pa po drugem učnem sistemu. Drugi razlog bi bil pa moralni. Med zrelejšimi dijaki se često v veliki meri očituje spolna zavest, ki je mnogokrat škodljiva za moralnost in učni uspeh učencev, oziroma učenk.

II. Že od nekdanj sem bila mišljenja, da na ženske zavode spadajo ženske učne moči. Ali to mnenje mi je pobijalo več pedagoginj in mater, češ, da morajo biti na ženskih šolah učitelji obeh spolov, ker na ta način

vidijo deklice v svojih predstojnikih namestnike očeta in matere. Ne vem, če je to dovolj premišljen ugovor proti moji trditvi, ali navedem naj v svoj prilog dve dejstvi iz življenja. Dvomim, da bi deklice videle v svojih profesorjih „namestnike očetov“, posebno če so ti mladi in ognjevit. Kako hitro se včasih dekleta zaljubijo v svoje profesorje. Marsikateri tak profesor-oče pa tudi ni nem in neobčutljiv in potem se kaj rade odigravajo srčkane idile z neprijetnimi konci. Seveda take duševne „nervoznosti“ ne morejo vplivati dobro na vzgojo in izobrazbo deklet. Tudi moški zavodi niso „srečni“, ako imajo veliko število ženskih učnih moči. Predlanskim je bila v Beogradu prava senzacija, ko je ravnatelj I. moške gimnazije zahteval, da se premeste z njegove gimnazije vse profesorice, češ, da moralno slabo vplivajo na dijake, kar je podprl z jasnimi primeri. Seveda se je vsa javnost zanimala za ta ravnateljev sklep: dnevniki so živo polemizirali o tem nezaslišanem dogodku. Vendar je gospod ravnatelj zmagal in na njegovi gimnaziji letos ni nobene profesorice. Pohvalil je trud in vestnost profesoric, ki pa vendar često nimajo istih uspehov in istega ugleda kakor njihovi kolegi zato, ker so v očeh dijakov samo „ženske in nič več.“

Ne moremo reči, da so dijaki pokvarjeni, ali v dobi telesnega razvitka so bolj erotično razpoloženi in najmanjši dražljaj zadostuje, da vznemiri mlado dušo in telo. Kaj pa še-le pri deklicah, ki so mnogo bolj občutljive! In to je najvažnejši razlog, da na ženske učne zavode spadajo ženske učne moči. Izobražena pedagoginja more razumeti deklice v tej periodi duhovnega nemira in jih voditi z razumom in srcem k zrelosti. Najboljši in najnežnejši profesor ali pa oče ne more črez brezdno z dekletom, ko iz otroka postaja dekle. Koliko bi bilo manj nesrečnih žena, a z njimi tudi rodbin, če bi bil kdo razumel kaprice tistih težkih prehodnih let.

III. Ker je telesni in duševni ustroj žene popolnoma različen od moškega, je tudi smer cilja njenega življenja drugačna. Žena je pred vsem določena za mater. In tega važnega dejstva ne smemo prezreti pri vzgoji in izobrazbi deklet. Res je, da mora žena služiti in pomagati vzdrževati rodbino in da se zato šola kakor moški, vendar pri vsem tem mora ostati vendar samo žena, a ne spakedranka obeh spolov. Žena goji danes vse športe, tekmuje, flirta, ponočuje — pretirava v vsem in zato ne utegne, da bi bila mati. Morda ima enega otroka in še ta je prepuščen raznim bonam, ker mora mati v dancing, kino itd. Tako so matere pozabile na svojo dolžnost.

IV. Ker je cilj dekliške vzgoje in izobrazbe tako različen od moškega in ker ni telesni in duševni razvoj deklet sporeden moškemu, je očitvidno, da mora biti sistem vzgôje in izobrazbe prikrojen po tempu razvitka dekliških duševnih sil. Brez dvoma mora dekle imeti isto splošno izobrazbo kakor mladenič, zato da more nadaljevati svoje študije na uni-

verzi, ali treba je posvetiti posebno pozornost predmetom, ki jih sicer danes ni v šolskih učnih načrtih, pa so potrebni za bodoče matere. Tako higijena telesa in duše, osnova psihologije otroka, osnova praktične pedagogike, nega dojenčka, gospodinjstvo in pa znanje o vlogi, dolžnosti in odgovornosti žene v domu in v javnosti. Nimamo posebnih študij, ki bi obravnavale vlogo žene stoletja in le tuintam nam pokaže kaka zgodovinska slika ali roman za trenutek podoba velike žene. Mimo milijonov ostalih mučenic drsi čas in vendar so matere glavno središče cele rodbine, ki je pravzaprav država v malem. Iz srečnih rodbin ne izhajajo nezadovoljneži, revolucijonarji; zato je srečna rodbina baza dobre države. Slavni možje in velike žene so imeli dobre matere. Danes peša človeštvo, ker so matere pozabile biti matere. V program nove ženske šole se mora vstaviti torej tudi ta točka, a z njo sporedno pa nova teorija zadovoljnosti. Francozi, ki so vedno duhoviti, iščejo pri vsakem škandalu in pri vsaki avanturi kot vzrok ženo, rekoč: Cherchez la femme! (Iščite ženo!) Nepobitno je velik vpliv žene na njeno okolico, a po njenih otrocih na nove rodove.¹

MARICA BARTOLOVA:

Odkrita beseda.

Čitale smo večkrat v „Zdravju“ in tudi drugod, kakšne dolžnosti imata bolnik in njegova okolica napram zdravniku. Čitale smo o zaupanju, katero mora imeti pacient do zdravnika in zdravniške vede. Ko sem čitala take-le reči o dolžnostih bolnikov in njihovih ljudi do zdravnika, se mi je večkrat vsiljevala misel, da napišem par besed tudi glede zdravnikovega vedenja do pacientov in njihove okolice.

Zdravniški stan je človekoljuben, vzvišen nad vsemi drugimi poklici. Ena sama zdravnikova beseda, celo ena sama kretnja, izraz oči ali ust lahko vzbudi v bolniku lepe nade ali najbolj črni obup.

Zdravnik se mora zavedati, da za njegov poklic ne zadostuje sama znanost, imeti mora tudi dobro mero človekoljubja.

Ne mislim tukaj, da bi zdravnik iz dobrote zdravil tu in tam zastonj, tudi ne, da bi se spuščal v pogovor s pacientom in njegovimi sorodniki, ne, samo mirna, lepa beseda zadostuje, zadostuje vljuden, dobrohoten ton do bolnika in do njegovih ljudi.

Mnogo je takih zdravnikov, katerim je hvaležnost neizbrisno zapisana v srcih bolnikov samih in v srcih ljudi, ki so okrog bolnikove postelje. Tudi oni, ki jim je smrt kljub vsej zdravniški negi in vedi iztrgala dragega človeka, čutijo v srcu hvaležnost do dobrega in ljubeznivega zdravnika, ki se je za pokojnika zavzemal s skrbjo in požrtvovalnostjo.

¹ Matere in profesorje, ki imajo o koedukaciji lastne izkušnje, prosim, naj povedo tu svoje mnenje. — Ur.

Žal, niso vsi zdravniki taki, ki bi vzbujali vase zaupanje, še manj pa ljubezen. Le zamislimo se v bolnika, ki trpi hude telesne muke, pa ga zdravnik vrže s par besedami v črni obup in duševno potrto, mesto da bi mu vlil tolažbo v dušo.

Zgodilo se je, da je zdravnik zarenčal nad bolno revo, ki je prišla v bolnico: „Kaj prihajate sem, saj vidite, da je prepozno.“ Človek upa, dokler je v njem še kaj življenja, zakaj bi mu povedali na tak način, da je obsojen na skorajšnjo smrt? Zdravnik nima nič od svoje surovosti, bolniku bi pa lahko prihranil duševno bol.

Neka moja dobra znanka je prišla s hčerko na dom k zdravniku, da bi preiskal dekletce, ki je čutilo bolečine v trebuhu. Po pregledu veli zdravnik bolni hčerki, naj gre iz sobe, materi pa zabrusi v obraz: „Tuberkuloza, jeseni bo konec.“

Materi pove kaj takega?! Izobraženi, čustveni ženi je mogel povedati naravnost, da je njenemu otroku zapisanih le še par mesecev življenja! Pravila mi je, kako je s krvavečim srcem ogledovala svojega otroka vsako jutro in vsak večer, češ: zopet te imam za cel dan manj, za en dan si bliže grobu. Dekletce je pa na nasvet drugih zdravnikov prestalo malo operacijo in zdaj je čvrsto in zdravo. Zamislimo se v bol, ki je razjedala srce ubogi materi — in še po nepotrebnem — po tako krutih zdravnikovih besedah!

Druga gospa je prišla k zdravniku na dom in mu pokazala bolno roko. Dejala je, da jo trga in kljuje, da je morda revmatizem.

„Kaj revmatizem, kaj revmatizem! zakriči zdravnik. „Ne vidite li, da je jetično vnetje kit?! Kri je zastala ubogi ženi, ne toliko radi krute resnice, katero ji je povedal, kolikor radi njegovega surovega tona.“

Kolika razlika med zdravnikom in zdravnikom! Med onim, ki vidi v bolniku tudi dušo in njeno bol, in onim, ki vidi v človeku samo meso, kite, kri in kosti; med onim, ki gleda samo za zaslužek, in onim, ki ima srce za trpeče ljudi.

Neki siromašni gospe so nekoč v bolnici po operaciji naročili, naj si prihaja še prevezovat rano. Ko je prišla drugič, je siknil eden izmed zdravnikov: „Zakaj ne zahajate k zdravniku raje na dom? Zdravite se privatno!“ V bolnico res ni šla več, pa tudi k dotičnemu zdravniku ne, ampak k onemu, ki jo je sočutno obvezoval in ni zinil besede.

Zgodilo se je pa, da je ista gospa zbolela na obeh in da ji je nad vse ljubezniv očesni zdravnik nasvetoval injekcije. Ko je videl, da se pacientka premišlja, bi li hodila v bolnico ali k njemu na dom, je dejal ta dobrohotno: „Pravico imate, zahajati v bolnico, le pridite; nič se ne bojte; tako bodo delali tam kakor pri meni doma!“

Naši zdravniki — vsi ti primeri so vzeti samo iz prakse naših zdravnikov — združujte svojo vedo, znanost in večšo roko z iskrico človekoljubja in sočutja do trpečega človeštva.

IZVESTJA

† Helena Lange, velika nemška žena, je umrla minuli mesec. Bila je stara 81 let, toda njeno jasno lice je tudi v teh poznih letih pričalo, kako ji je bila duša še vedno spojena s svetom, z onim življenjem, kateremu je v mladih letih posvetila vse svoje sile. Do zadnjega je bilo sourednica in izdajateljica odličnega nemškega lista „Die Frau“, ki ga je pred 37. leti sama začela izdajati v Berlinu. Pri tej priliki opozarjamo čitateljice na temeljiti članek, ki je izšel o njej v 10. številki lanskega letnika.

Ženski napredek. Na Švedskem je bila imenovana v novo vlado ga. Hesselgreen, ki je s tem postala prva ministrka v tej državi. V politiki je pristašinja liberalne stranke.

Podedovanje. So zavodi, ki sprejemajo zapuščene dojenčke ter jih oddajajo pozneje v zavetišča, kjer jih skupno vzgajajo in šolajo. Vsi otroci imajo isto vzgojo in nego, pa vendar ni med njimi dveh, ki bi si bila po zunanem in notranjem obrazu podobna. Pa saj vidimo to tudi v družini sami: pet otrok, morda celo dva, in vendar kolika razlika med njima! Pa vendar vidimo, če natančneje opazujemo člane ene in iste družine, da je med njimi nekaj skupnega, in sicer v telesnem sestavu in v duševni nagnjenosti. Ko поблиže spoznamo zgodovino kake rodbine in jo pregledamo nekaj kolen nazaj, zasledimo gotove telesne in duševne lastnosti, ki se v večji ali manjši meri pre-

našajo s pokolenja na pokolenje ter ji dajejo neki posebni, večni pečat. Obstojata tedaj neka težnja k podedovanju posebnosti in vrlin roditeljev in prednikov na deco in potomstvo.

Mi nismo samo deca naših staršev, nego smo tudi vnuki naših prednikov. Koliko je v nas vrlin in dobrih lastnosti, katere smo prejeli od njih, pa tudi napak in nedostatkov, za katere lahko obdolžimo koga izmed njih. Povprašujmo o prednikih družine, ki je znana kot zdrava, napredna in nadarjena. Odgovori nam bodo povedali, da so tudi dedi bili to, kar so vnuki, in da niso vnuki nič drugega kot ponavljajoča se slika prednikov. Morda nas zanima usoda rodbine, v kateri neprestano srečujemo telesno ali duševno slabe člane? Zberimo podatke o zdravju prednikov, pa bomo videli, da je bilo tudi pri njih nekaj sličnega, enakega.

Močni in tajinstveni zakoni podedovanja upravljajo torej našo usodo. Z njihovo silo oživljamo in nanovo preživljamo zdravstveno usodo svojih prednikov. Podedujemo in puščamo v dediščino največji del nas samih od osnovnih in globoko vkoreninjenih vrlin in lastnosti pa do najneznatnejših teženj in nagnjenj. Bistrost ali omejenost razuma, sila ali slabost duha, krepkost ali krhljivost našega telesa — kaj je v prvi vrsti vse to, če ne zdravstvena zapuščina, katero so nam zapisali neposredno naši roditelji, potem pa daljnji predniki.

Če so take neodoljive sile, ki pred rojstvom in celo pred samim začetkom človeka odločajo o njegovem zdravju in bodočnosti, je naša dolžnost, da se oziramo na njih v trenutkih, ko se odločimo, da si osnujemo družino in postanemo roditelji. Predno si postavimo naslednika in ga začnemo negovati in vzgajati, se moramo vprašati: koga mislimo postaviti na ta svet in kakšno telesno in duševno zdravje mu izročamo v dediščino. Negujmo in izobrazimo otroka še tako skrbno, vzoren naslednik bo samo takrat, če bo spočet in rojen od zdravih in nadarjenih roditeljev.

Z dobro podedovanostjo je človeku že naprej pripravljena dobra bodočnost. S tem je olajšan tudi trud pri vzgojevanju in zagotovljen uspeh nege. Z eno besedo: samo na ta način dobe roditelji popolno nagrado za materinstvo in očetovstvo.

(Po dr. Ružiču.)

Gobe in zastrupljenja. Ljudje se ne zastrupe samo z gobami, ki so znane kot strupene, nego večkrat tudi z užitnimi, ki so stare in pokvarjene. Zastrupljenje se ne pokaže pri vseh ljudeh enako, odvisno je od množine zavžite jedi, od starosti človeka, od nagnjenja, od časa, ko je bila jed zavžita. Prvi učinek strupa je včasih bljuvanje; pri tem se izpraznijo iz želodca vse strupene snovi in bolniku se kmalu povrne zdravje. Če pa želodec sam ne sili k bljuvanju, je nesreča lahko blizu. Strupene snovi zaidejo v prebavne organe in človek lahko umre, če mu pravočasno ne pride pomoč. Po nekaterem zastrupljenju se želodec oglasi šele po 10., 12 urah.

Če se kdo zastrupi z gobami, je treba takoj poklicati zdravnika, medtem pa skušati pripraviti bolnika do bljuvanja. Vtakne naj si prst v grlo, ali mu narahlo gladi goltanec s peresom, pomočnim v olju, ali mu daj piti slano toplo vodo, ali kak preparat iz lekarne. Ako je minulo že dalj časa, odkar je bolnik zaužil strupene gobe in je strup že lahko prišel v črevo, tedaj mu daj kako močno čistilo (ricinovo olje), da se mu črevo hitro izprazni.

„Glava me boli,“ vreme se bo spremenilo; kadar sem lačna, me boli glava; ne ropotaj tako, saj me mora glava boleti.“ slišimo dan na dan. Ni ga dela na našem telesu, ki bi nas tolikokrat boled kakor glava. In vendar ni ta bolečina samostojna, nego je vedno le znak, da kje drugje v organizmu ni nekaj v redu. In kakor so različni vzroki, tako ima vsak človek tudi „svoje“ pripomočke za glavo: nekemu pomaga piramidon, drugemu močna kava, pa mrzli ali vroči obkladki, ta mora nekaj jesti, drugi ne sme nič jesti; nekateri pozabi na bolečine pri delu ali v družbi, drugi se mora zapreti v tiho temno sobo!

Ko gre tak bolnik k zdravniku, da bi mu dal „kaj za glavo,“ se čudi, zakaj ga zdravnik toliko preiskuje in izprašuje: trka po kolenu, tiplje žilo, vprašuje glede prebave i. sl. Šele ko mu pojasni, da je glava pravzaprav le nekaj pokrov možganov, kamor se stekajo živci iz vsega telesa ter jim donajajo telesne in duševne vtise, občutke in bolečine, je bolniku nekoliko jasno, kje bi mogel biti vzrok njegovim bolečinam v glavi.

Znano je, da ženske večkrat boli glava nego moške, posebno v poedinih dobah: menstruacija, nosečnost, klimakterij, puberteta... To dokazuje, da so spolni organi v ozki zvezi z možgani, in sicer potom takozvanega notranjega izločevanja, t. j. po snoveh, katere prehajajo iz žlez v kri in so zelo važne za presnavljanje. V kritičnih časih je pri ženi to izločevanje nekako spremenjeno, prizadeto in povzroča telesno in duševno neugodje, ki se kaže predvsem v tem, da boli glava, in je znano pod imenom migrena. Migrena se javlja pri deklici navadno s spolnim dozorevanjem in je v kritičnih dneh oziroma letih posebno močna. Pri tem notranjem izločevanju se razdraži neki „simpatični, sočuteči“ živec, čigar naloga je, da stiska krvne žilice. Kadar je razdražen, deluje tako močno, da se pojavi v žilah kakor neki krč in kri ne more pravilno krožiti. Zato ponekod zastaja, ponekod ne priteka, in ta sprememba krvnega tlaka se kaže kot migrena. Zato je pri migreni edina pomoč v takih sredstvih, ki razširjajo krvne žile, na primer kofein, (prava kava), toplota, svetlobne kopeli, električno zdravljenje. So pa seveda še drugi vzroki, da boli glava: poapnevanje žil, srčne bolezni, ledvice i. dr. Zato ne predpiše zdravnik dvema osebama enakega zdravila.

Proti komarjevemu piku. Po nekaterih naših krajih so zelo hud komarji. Težko se jih je obvarovati. Nekateri si zastirajo okna z gostimi mrežami, drugi jih preganjajo s kadihom i. sl. Priporočljivo je sledeče mazilo, ki se da lahko napraviti v lekarni: 56 g eukaliptovega olja, 56 g olja iz citronovega zeli, 20 g ekstrakta, grenke quassije, 5 kapljic ekstrakta iz karbolne kisline. S tem se nadržne koža in drži 7 ur. Po tem času se razdiši in je koža zopet dostopna komarjem. To zdravilo se rabi lahko tudi pri drugih pikih. Od pika razbolela mesta se namažejo tudi s salmijakom. Na otekline polagaj potem obkladke s svinčeno vodo.

Za potovanje o počitnicah. Kam pojdemo o počitnicah? Zdravje in žep sta pri tem odločilna. Če se počutimo dobro, pojdemo pač tja, kamor nas najbolj mika: v planine, k morju, ali v tuja mesta — če imamo seveda denar! Kdor misli uporabiti počitnice v zdravstveno svrhu, se mora pač prej posvetovati z zdravnikom. Družina z več otroki

si skoro ne more privoščiti drugega letovišča kot kje na vasi. Navadno se tudi prav dobro počuti tam. Kaj je pač za skrbno mater prijetnejšega, kakor da vidi otroke v veselju in zdravju. Pri tem se odpočije tudi sama, zlasti če lahko sede k pogrneni mizi, ne da bi jo morala pripraviti sama.

Velika skrb za potovanje je garderoba. Skoro vedno je treba kaj novega, človek kar ne more iti od doma tak, kakor je doma. In vendar često pretiravamo: kolikokrat se nam zgodi, da kaka stvar, ki se nam je zdela pred odhodom neobhodno potrebna, sploh ne pride na vrsto. Samo prekladamo jo po kovčku. Ko se odpravljamo, mislimo naprej na čevlje. Bog nas varuj novih, še ne nošenih! Najpripravnější so nizki čevlji z vrvice, da se zavežejo. Odprti čevlji z jermenčkom zelo utrudijo nogo, ker pod njim noga rada nabrekne; čevlji brez jermenčka pa se radi sezuvalo in tudi utrujajo nogo. Poleg čevljev, ki jih bomo nosili tam, imejmo s seboj še domače copate, ki se dajo zložiti v torbico in zavzemajo malo prostora. Čevlji morajo biti pač kraju primerani: visoke pete niso za gorate kraje, na ostrem obrežnem pesku ne bomo nosili čevljev iz občutljivega tankega usnja. Istotako tudi nogavice: za pot imejmo močne, trpežne. Volnene nogavice poleti srbe in se rade trgajo; trgajo se tudi floraste in svilene. Na pot jemljimo vedno čevlje, ki so vsaj za pol številke večji, kakor jih nosimo doma. Čez nogavice je dobro obleči še posebna stopala, v njih se počuti noga na mehkem.

Ali so rokavice za potovanje predpisane? V vlaku, v avtomobilu je dobro, da jih imamo radi nesnage, dima in prahu. Če med vožnjo jemo, prijemljemo jed s čistimi rokami. Nekateri ljudje se za bacile ne zmejnijo, drugi se jih grozovito boje.

Najpripravnější obleka za na pot je kostim iz angleškega blaga in z žepi. Če bomo mnogo hodili peš, si vzamemo še nepremočljivi plašč, ki nas varuje ob dežju, a v kovčku zavzema le neznamenit prostor. Za tako potovanje zadostujejo tri bluze: ena bolj temna za na pot, druga tudi temnejša v kovček, tretja, svetla iz pralne svile, v kateri bomo morda celo zaplesali kje. Seveda ne bogve koliko: kdor rad in mnogo pleše, ne more vstajati zgodaj! — tak seveda ni za turistiko! Ne pozabimo praprste kopalne obleke z brisačo in čepico.

In perilo... Saj je tako tenko in lahko: 3 batistne barvaste kombineže, 3 pare hlač, 5 malih moderčkov (ker se najbolj umažejo od potenja), 2 spalni srajci ali pižami in kupček robcev. Pa toaletne potrebščine! Pripravne so gumijeve vrečice; vanje deneimo: celuloidno škatljico z milom, drugo s krtačico za zobe, pa glavnik, ščetko za obleko, zrcalce, krtačico za nohte, vse prav majhno, in brisačo. V stranske žepce nahrbt-

nika spravimo še lekarno: v mali škatljici imamo jod, alkohol, obliž, obvezo, vazelin; s seboj vzamemo še šivanke, bučke in sukanec, vse v sukneni „denarnici“, in električno svetiljko. Ne pozabimo tudi škarjic, nožka in čašice. In uro? — Kakor je, največ boš imela od takih počitnic, ko ti ne bo treba gledati na žepno uro, nego se boš ravnala po solncu na svobodnem nebu!

Če mislimo iti na letovišče na deželo, vzemimo s seboj le to, kar resnično potrebujemo. Perila malo, priprosto in lahko. Tam se lepo pere in hitro suši. Zase nič svilenega, le nekaj oblek in volneno jopico, za moža komodne srajce s prišitim odprtim ovratnikom, lahke svetle hlače in nošen suknič. Otroci perila skoraj ne potrebujejo, saj letajo okoli v kopalnih hlačkah. Volnena jopica je pač potrebna za hladnejše večere. Če boste kuhali sami, vzemite s seboj tudi nekaj posode in pribora, a vse zelo priprosto. Namizno perilo naj bo svetlo, vzorčasto. Kavoj, kakao, čokolado, čaj, konesvirane ribe, prekajeno meso, salami, zaviti sir, morda čašo marmelade tudi vzemite s seboj. Mislite tudi na deževne dneve: knjige, igre, ročno delo!

Kakšna naj bo naša prtljaga? Na potovanju nihče ne pozna tvojega imena, položaja, sposobnosti — tvoja prtljaga je tvoja izkaznica! Zato ne jemlji na pot škatelj, zavojev, raztrganih košev. Dovoljeno je potovati skromno, a raztrgani paketi, preluknjani kovčki niso dovoljeni! Za turiste so najprimernejši nahrbtniki, s pletenimi koši lahko potujete na deželo, nikakor pa ne v znamenita letovišča, kraje ali v tujino. Za tako pot morate imeti dva kovčka: v večjega spravite obleke, perilo in čevlje, v manjšega pa razne malenkosti in nekaj jedi. Sem spadajo: glavnik, ogledalce, milo, brisača, prtiček, knjiga i. sl. Če se boste dolgo vozili, vzemite tudi komodne čevlje ali čedne copate, blazinicu in plahto, če boste v vlaku legli. Na veliki kovček privežite tudi ime.

Kot temeljno pravilo za potovanje si zapomni nasvet naših starih mamic: Ko greš na pot, bodi tako oblečena in umita, da ne boš radi tega v zadregi, če kjerkoli in kadarkoli omedliš!

O OBLEKAH IN OBUVALU.

Mnogo neprijetnosti, dela in stroškov si prihranimo s pravilnim ravnanjem z obleko in obutvijo. — Posebno neprijetno je z obleko in s čevlji v zimskem času, ko si ves blaten in moker, od koderkoli prideš domov.

Moški so v tem pogledu še na slabšem nego me ženske, ki nosimo kratka krila. — Moški si „utepejo“ hlače in sukno. Pa je pri nas kvarna navada, da pustimo obleke in čevlje blatne kar čez noč. In potem — zjutraj poje krtača: „drsk, drsk, drsk!“

Anglež je v tem pogledu bolj praktičen, bolj gospodarski: bogneđaj s krtačo po tkanini! Krtača uničuje tkanino: vse fine dlakice potrga in izpuli — in obleka je kmalu oguljena in obrabljena.

Anglež očisti obleko takoj, ko jo sleče. Hlače položi na likalni ploč in nalahko odrgne blato s čisto, vlažno krpo. Med hlačnice položi suhe platnene krpe ali pa — če so hlače iz temnega blaga — časopisni papir. Nato postavi desko s hlačami poševno k peči. Hlače se na ta način kmalu posušijo in ostanejo lepo polikane. Ko so suhe, jih iztepe, da odleti še ostali prah. Krtači pa jih ne, kvečjemu jih nekoliko polika. — Tudi prašne obleke Anglež ne krtači, nego jo iztepe in iztrka.

Od solnca obledele obleke popravijo na Angleškem na ta način, da pokrijejo obledele mesta s temnimi krpami, ovratnik — oziroma reverje pa odvihnejo in izpostavijo vročemu solncu. Tudi rokave obrnejo tako, da se spodnji del rokava in suknič podpazduho dobro „ožge“. Na ta način se barva obleke lepo izjednači in če se kdaj obleka barva, je blago lepo enakomerno pobarvano.

Mastne madeže v oblekah čistijo s raznimi kemičnimi sredstvi — toda vedno s krpico, nikoli ne s krtačo.

Pri nas je pa navada, da obleke krtačimo, če so prašne — in še bolj krtačimo, če imajo madeže. S krtačenjem se tkanina popolnoma uniči: blago se raztegne in obleka izgubi obliko.

Tudi s čevlji ravna Anglež prav na praktičen način. — Sploh se Anglež — tudi gospod lord — sam pobriga za svojo obleko in za čevlje!

Nedavno sem spremljala dva Angleža — damo in gospoda — po nekem slovenskem mestu. Zelo sta občudovala majhne noge Slovenk in Slovencev! Prišli smo v neki mladinski zavod. Na koncu dolgega hodnika se je gibalo nekaj v oblaku prahu: sluginja je čistila čevlje. Kakih trideset parov čevljev je stalo v vrsti — vsi so bili strašno blatni. In ženska je obdelavala s krtačo čevlje za čevljem, da se je prašilo kakor o mlačvi v slabi letini.

Angleža sta se zgražala. In dama je takoj pričela razlagati, kako opravljajo tak posel v angleških zavodih. Tam očistijo čevlje takoj, ko jih sezujejo. Z vlažno krpo jih odrgnejo — to krpo lepo sproti izplaknejo. Če so čevlji zelo blatni, jih pa kar operejo. Potem jih odrgnejo s suho krpo in takoj namažejo z mazilom. Čevljev potem še vlažen izlikajo z volneno krpo ali pa z mehko krtačo. Čevljev se na ta način prej posuši — in usnje ostane lepo mehko in ne razpoka. Tudi mazila se manj porabi! S ščetko odstranijo blato edinole med podplatom in gornjim usnjem. Čevljev mora biti

čist tudi spodaj, da ne pušča sledi po podu, ko ga zjutraj obuješ, in da se ne „belijo“ podplati za teboj, ko stopaš po čistem pločniku.

„Pa se ne kviri usnje z vodo?“ sem pripomnila.

„Nikakor ne! Bolj mu škoduje ostra, trda krtača nego vlažna krpa. In če vzdrži usnje po več ur v blatu in brozgi, mu tudi to kratko minuto voda ne more škodovati,“ se je smejala gospa.

„Pa na človeka, ki odpravlja dan za dnevno umazano delo, je tudi treba misliti in ga poučiti!“ je rekel gospod.

In mislila sem na toliko naših slug in služkinj, na toliko naših pridnih gospodinj, ki tako lepo čistijo čevlje, najrajši v kuhinji ob mizi ali pa ob štedilniku. In gredoč kuhajo kavo ali vrejo mleko. In so škodilice tako lepo razvrščene po mizi in kruhek in druge dobrote... zraven pa: „drsk, drsk, drsk!“ s krtačo po blatnem čevlju... In prah — opljuvani cestni prah(!) — pada čistilki po rokah, po obrazu, po obleki, po posodi — povsod, povsod...

Pa kipi mleko, pa je treba narezati kruh, pa pripraviti kavo... Mudi se! Pa kar z neumitimi rokami!...

Pa sem nekje stanovala: gospa je bila strašno „higijenična“: vsak večer je očistila kljuke pri vratih in oknih, in lepe kvačkane „havbice“ jim je nataknila, da bi se ne pomazale čez noč. — Čevlje pa so tam čistili v kuhinji — toda ne na angleški način!...

Pa sta prinesli s služkinjo v košari s trga zelenjavo, meso in kruh — in zame posebej vsak dan dva kifeljčka. Košara je bila velika in vse je imelo notri prostora. Nekoč pa je bil en sam kifeljček! „Kako? saj sva dva kupili!“ Pa smo iskale po košari med zelenjavo, mesom in kruhom — pa je ležal nobogljenček prav na dnu košare v gospejnem nanovo „podtemplanem“ solnu... Mimogrede sta se s služkinjo oglasili tudi pri čevljarju...

Na vse to sem mislila in napisala „ta recept.“

Mica Kepa.

Sadje v francoskem žganju. Pri tem jemljijo pristno francosko žganje, ker se sadje v drugem žganju rado pokvari in tudi izgubi na okusu.

Na $\frac{1}{2}$ kg poljubnega sadja računamo $\frac{1}{2}$ kg sladkorne sipe in $\frac{1}{4}$ l francoskega žganja. Sadje mora biti zrelo, vendar ne prezrelo.

Vzameš lahko katerikoli sad, le jabolk in ringlo-ja ne. Marelice in breskve je treba razpoloviti, melone razrezati v kose, češnjam odrezati polovico peclja.

Prični z jagodami. Žganje deni v lonec ali kozarec, ki se dobro zapre, stresi vanje jagode in sladkor in zaveži posodo s pergamentnim papirjem jako močno, pa jo postavi na hladen prostor. Pozneje prideni še drugo sadje in sladkor. Ko imaš v kozarcu približno 2 kg sadja, prilij zopet $\frac{1}{4}$ l žganja, premešaj in zlij v manjše kozarce ter jih zopet zaveži.

Sadje v rumu. V velik kozarec vlij $\frac{1}{2}$ l dobrega ruma, konjaka ali fine slivovke; nato deni vanj $\frac{1}{2}$ kg stolčnega sladkorja in $\frac{1}{2}$ kg češenj ali pa jagod. Potem zaveži kozarec s pergamentnim papirjem, in naredi vanj majhne luknjice, da lahko odhajajo plini, ki se tvorijo pri vretnju. Kadar dozori zopet kakšna vrsta sadja, naloži v kozarec še druge vrste, n. pr. marelice, breskve, (olupljene in zrezane) hruške (ki jih moraš tudi olupiti, zrezati na krhlje in očistiti pešk), dalje marelice, ringlo, češplje (cele) fige, jabolka itd. Med vsako vrsto deni $\frac{1}{2}$ kg sladkorja in $\frac{1}{2}$ l ruma. Lahko vzameš tudi manj ruma, samo da je sadje s tekočino pokrito. Vsakokrat kadar prideneš novo vrsto, moraš sadje dobro premešati.

Bolj trde vrste sadja so za konzerviranje primernejše, ker ostanejo celo, dočim jagode in maline izgube obliko.

Češnje v žganju. 1 kg sladkih zrelih in zdravih češenj, $\frac{1}{2}$ kg sladkorja, $\frac{3}{4}$ l francoskega žganja, 5—6 klinčkov. Češnje očisti, poreži jim peclje do polovice in jih vložij v kozarec. Potem si pripravij sladkor: v lonec deni sladkor in ga polij s toliko vode, da je moker; postavi ga k ognju in kuhaj do čistega. Če se pri tem naredi pene, jih poberi. Učiščen sladkor odstavi in ohladi. Čisto hladnemu primešaj žganje in klinčke ter zlij vse skupaj na češnje. Kozarec dobro zaveži in postavi na hladno.

Borovničevac. 3 l borovnic kuhaj na solnцу tri dni in potem jih precedi skozi gosto cunjjo. Nato dolij soku 1 l vode in 75 dkg sladkorja. Vso to zmes kuhaj četr ure. V sok doloži nekaj dišav, in sicer v vrečico deni malo cimeta in klinčkov. Ko se sok ohladi, dodaj 1 l špirta in liker je gotov.

Starinski recept za malinovec. Maline deni v lesen skaf, dobro jih zmoečaj, polij z vinskim kisom in postavi v klet čez noč. Drugi dan jih precedi skozi prtček, dodaj sladkor in kuhaj. Vre naj četr ure. Ker je tekočina gostljata, moraš neprestano mešati. Pene pobiraj. Ohlajeno zlij v steklenice, zamašij jih in nazadnje preveži z mehurjem.

Vaniljevi rogljički. 17 dkg moke, 14 dkg surovega masla, 7 dkg sladkorja ter malo vanilina pogneti urno na hladnem v testo.

Napravi male kifelčke, ki jih speci na nemamazanem pekaču.

Orehovi rogljički brez jajec. V 23 dkg moke razreži 21 dek surovega masla, stlačij ga z rokami, prideni še 8 dek sladkorja in 10 dek zmletih orehov, mandljev ali lešnikov ter tlačij vse skupaj tako dolgo v testo, da se sprime. Delati treba na mrzlem in z mrzlimi rokami. Napravi prav majhne kifelčke, ki jih speci na pekaču, namazanem z voskom, pri zmerni vročini. Ne imej vsega testa v topli kuhinji, nego na hladu. Poizkusi najprej z dvema-tremi kifelčki. Ako bi se razlezli, primešaj še malo orehov. S pekača jih vzemi, ko so se že nekoliko ohladili, in jih takoj povaljaj v vanilijeve m sladkorju.

Čajna esenca. Namakaj v pokriti posodi 24 ur 8 kavnih žličk dobrega čaja, olupke polovice limone in polovico pomaranče v pol litra ruma. Ena žlica te esence, zmešana z vročo sladko vodo, da izvrstno pijačo in je hitro pripravljena.

Namazani kruhki. Način kuhanja se spreminja s časom. Pred petdesetimi leti so opekli vsak kruh za kavo na žerjavicah, naša „ocvrta šnita“ (t. i. v mleku ali na vinu namočen kruh in povaljan v jajcu) je bila spoštovana na gostijah; bolj ko je bila obilna, bolj je pričala o gostoljubju hiše. Zdaj opeče še kdo kruh za „trijed“, pri čaju in zakuskah vladajo različni kruhki. Ti so lahko opečeni, topli ali mrzli. „Ženski Svet“ je prinesel že večkrat navodila, zato na kratko: Za kruhke vzemi majhne žemlje ali drobne štruče (po velikih pekarnah velemest se dobe sendvič-štručice). Kruh mora biti gost in en dan star. Žemljice razpolovi, štručice razreži na $\frac{1}{4}$ cm debelo. Štručico izvotliš tudi lahko, jo napolniš z nadevom in razrežeš drugi dan. Ocvrte kruhke daš lahko tople na mizo in jih naložiš tedaj s toplim naložkom. Za namaz ali obložek devaljo: presno maslo, zelišča, razne vrste mesa, ribje ikre, jetra, kumare, jajca, sadje, marmelado, gorčico, zelenjavo, žolico. Gospodinja si pripravij lahko namaz po svojem okusu in razmerah. Po delikatnih trgovinah se dobi več vrst mesa in sira, pa sam sveži sir (skuta) zmešan z maslom in rumenjakom je cenen in okusen namaz. Tak je zelo v navadi na Hrvaškem in Štajerskem. Srbi namažejo kruh radi z dušenim paradiznikom, čebulo in papriko. **F r a n c o s k i n a m a z :** 20 dkg presnega masla, 10 dkg sveže zri-banih lešnikov in malo sesekljane kreše. **K o r o š k i :** Izmelji par pesti orehov, zmešaj jih z medom in maslom. **R u s k i :** Sesekljaj drobne čebule, kreše in kislice, zmešaj z maslom, namaži, na to namaži ribjih iker in na vrh majonezo. **A n g l e š k i :** Pretlačij skozi sito četrtil kilograma masla, vmešaj 6 žlic gorčice, 4 trde rumenjake, posoli in popopraj. **S v e d s k i :** Sesekljaj kisle kumare, zmešaj z jajci in maslom.

VSEBINA 7. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: MARIJA CURIE - SKLODOWSKA. — (Fr. Mohorčičeva) . . .	193
GOSPA MARINA. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva) . . .	196
ROŽE POJO. — Pesem. — (Ksaver Meško) . . .	201
STRITARJEVA PISMA LUJIZI PESJAKOVI. — Nadaljevanje. — (Obj.: Avg. Pirjevec) . . .	202
LJUBEZEN. — (F. Šaljapin) . . .	206
IZ CIKLA „BREZVETRJE“. — Pesem. — (Miran Jarc) . . .	207
DOMOVINA DRAGA. — (Lea Faturjeva) . . .	207
GORJANCEM. — Pesem. — (Franja Deklevovala) . . .	209
V PARIZU. — Nadaljevanje. — (Milica Schauptova) . . .	210
VIII. KONGRES MEDNARODNE ŽENSKÉ ZVEZE NA DUNAJU. — (Vida P.) . . .	213
ŽENSKA VZGOJA IN IZOBRAZBA. — (Marjana Željeznova-Kokalj) . . .	216
ODKRITA BESEDA. — (Marica Bartolova) . . .	218
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja . . .	220
MODNA PRILOGA. — KROJNA POLA.	

Novo opremo lista priredil akad. slikar Mirko Šubic.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 20.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 4'50, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdajateljica in odgovorna urednica: Darinka Vdovičeva.

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

VEZILJE — ŠIVILJE!

Ako potrebujete novih vzorcev za okras vsakovrstnega perila, naročite si knjižico »OPREMA ZA NEVESTE«, kjer dobite na petih prilogah nebroj novih vzorcev za belo in barvano vezenje ter okrog 40 krojev za vsakovrstno moderno žensko perilo.

»Oprema za neveste« stane v razprodaji Din 40.—, za naročnice »Ženskega Sveta« pa 35 Din s poštnino vred. Naroča se pri upravi »Ženskega Sveta«, Ljubljana, pošt. pred. 119. Denar se pošlje skupno z naročilom.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturno spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofijo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve.

Plavanje - pravi ženski šport.

Malokaterе telesne vaje pripomorejo ženi do izpopolnitve njene lepote tako kot plavanje. Dobre plavalke imajo vedno lep stas in ako so previdne tudi zelo lepo polt. Paziti morajo na to, da jim voda in prehudo solnce ne pokvari kože. — Pravilna uporaba obeh krem Elida idealno osigura vsaki ženi lepo in nežno kožo.

Pred kopeljo na prostem in zvečer preden se gre k počitku se uporablja nočna krema Elida. Ona povrne koži masčobo, ki ji je bila odvzeta. Po kopelji in vsak čas podnevi, ob solncu in ostrem vetru se poslužujte dnevne kreme Elida. Ta sčiti kožo ter ji da toliko opevano alabastru podobno barvo.

KREME ELIDA